Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 9ης Δεκεμβρίου 2015*

«Κρατικές ενισχύσεις — Μεταλλευτικός τομέας — Επιδότηση χορηγηθείσα από τις ελληνικές αρχές προς τη μεταλλευτική επιχείρηση Ελληνικός Χρυσός — Σύμβαση μεταβιβάσεως μεταλλείου σε τιμή κατώτερη της αγοραίας αξίας και απαλλαγή από τους σχετικούς φόρους — Απόφαση κηρύσσουσα τα μέτρα ενισχύσεως παράνομα και διατάσσουσα την ανάκτηση των αντίστοιχων ποσών — Έννοια του πλεονεκτήματος — Κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή»

Στις υποθέσεις T-233/11 και T-262/11,

Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τους Π. Μυλωνόπουλο, Β. Ασημακόπουλο, Γ. Κανελλόπουλο και Α. Ιωσηφίδου,

προσφεύγουσα στην υπόθεση T-233/11,

Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού, με έδρα την Κηφισιά (Ελλάδα), εκπροσωπούμενη, αρχικώς, από τους Κ. Αδαμαντόπουλο, Ε. Πετρίτση, Ε. Τροβά και Π. Σκουρή και, στη συνέχεια, από τους Κ. Αδαμαντόπουλο, Ε. Τροβά, Π. Σκουρή και Ε. Ρούσσου, δικηγόρους,

προσφεύγουσα στην υπόθεση T-262/11,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τους É. Gippini Fournier και Δ. Τριανταφύλλου,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2011/452/ΕΕ της Επιτροπής, της 23ης Φεβρουαρίου 2011, σχετικά με την κρατική ενίσχυση C 48/08 (πρώην NN 61/08) που εφάρμοσε η Ελλάδα υπέρ της Ελληνικός Χρυσός ΑΕ (ΕΕ L 193, σ. 27),

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Prek, πρόεδρο, I. Labucka και V. Kreuschitz (εισηγητή), δικαστές,

γραμματέας: Σ. Σπυροπούλου, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 28ης Ιανουαρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσες διαδικασίας: η ελληνική και η αγγλική.

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1. *Το πραγματικό πλαίσιο*

1 Τα Μεταλλεία Κασσάνδρας (Ελλάδα) βρίσκονται στον Νομό Χαλκιδικής (Ελλάδα) της διοικητικής περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας (Ελλάδα), στο βόρειο τμήμα της ελληνικής χερσονήσου, και περιλαμβάνουν το μεταλλείο της Ολυμπιάδας (Ελλάδα), ήτοι μεταλλεία μολύβδου, ψευδαργύρου και χρυσού, το μεταλλείο Στρατωνίου (Ελλάδα), ήτοι μεταλλεία μολύβδου και ψευδαργύρου, και το μεταλλείο Σκουριών (Ελλάδα), ήτοι κοίτασμα χαλκού και χρυσού.

2 Κατόπιν της ακυρώσεως από το Συμβούλιο της Επικρατείας, στις 6 Δεκεμβρίου 2002 (απόφαση 3615/2002), των πράξεων εγκρίσεως της μελέτης επεκτάσεως του μεταλλείου Στρατωνίου λόγω διαδικαστικών πλημμελειών, ιδίως δε λόγω της ελλείψεως κοινής υπουργικής αποφάσεως των πέντε αρμοδίων υπουργείων (Υπουργείων Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Γεωργίας, Πολιτισμού και Υγείας), το μεταλλείο αυτό έπαυσε τη δραστηριότητά του. Προς εκτέλεση της δικαστικής αυτής αποφάσεως, το Υπουργείο Ανάπτυξης εξέδωσε δύο αποφάσεις: με την πρώτη απαγορεύθηκε κάθε εξόρυξη μεταλλεύματος στο Στρατώνι, ενώ με τη δεύτερη διατάχθηκε η λήψη πρόσθετων μέτρων ασφαλείας.

3 Στις 18 Φεβρουαρίου 2003 το Υπουργείο Ανάπτυξης χορήγησε νέα άδεια εξορύξεως μεταλλεύματος για το μεταλλείο Στρατωνίου και ακύρωσε τις προηγούμενες πράξεις του της 7ης και της 29ης Ιανουαρίου 2003. Ωστόσο, οι δραστηριότητες σε όλα τα μεταλλεία Κασσάνδρας παρέμειναν σε αναστολή καθ' όλη τη διάρκεια του 2003.

4 Τα μεταλλεία Κασσάνδρας ανήκαν σε ελληνική εταιρία από το 1927 έως την πώλησή τους με διαγωνισμό στην TVX Hellas AE, εταιρία ελεγχόμενη από την TVX Gold Inc., καναδική εταιρία η οποία είχε ενταχθεί τον Ιούνιο του 2002 σε καναδικό όμιλο μητρική εταιρία του οποίου είναι η Kinross Gold Corp. (στο εξής: όμιλος Kinross).

5 Λαμβανομένων υπόψη των ήδη πραγματοποιηθεισών επενδύσεων καθώς και των δαπανών για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, τις οποίες επέβαλλαν οι προμνησθείσες στις σκέψεις 2 και 3 διοικητικές και δικαστικές αποφάσεις, η TVX Hellas υπέστη σημαντικές ζημίες. Κατά συνέπεια, ο όμιλος Kinross αποφάσισε να διακόψει τις δραστηριότητες της θυγατρικής του στα μεταλλεία Κασσάνδρας από τον Ιανουάριο του 2003 και να αποχωρήσει από την ελληνική αγορά.

6 Προκειμένου να θέσει οριστικώς τέρμα στις δραστηριότητές του στην Ελλάδα, ο όμιλος Kinross άρχισε διαπραγματεύσεις με το Ελληνικό Δημόσιο που κατέληξαν στις 12 Δεκεμβρίου 2003 σε εξωδικαστικό συμβιβασμό, ο οποίος επικυρώθηκε με το άρθρο 51 του ελληνικού νόμου 3220/2004 (στο εξής: εξωδικαστικός συμβιβασμός).

7 Με τον εξωδικαστικό συμβιβασμό, η Ελληνική Δημοκρατία απέκτησε την κυριότητα των στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas, όπως αυτά περιγράφονταν στο μέρος ΙΙ του εν λόγω συμβιβασμού, και κατέβαλε στην εταιρία αυτή χρηματική αποζημίωση ύψους ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ.

8 Την ίδια ημέρα η Ελληνική Δημοκρατία υπέγραψε σύμβαση πωλήσεως των εν λόγω στοιχείων του ενεργητικού στην εταιρία Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού (στο εξής: Ελληνικός Χρυσός), εταιρία συσταθείσα προκειμένου να αναλάβει τα εν λόγω στοιχεία του ενεργητικού και της οποίας ο κύριος επενδυτής ήταν η European Goldfields Ltd., καναδική εταιρία ειδικευμένη στον τομέα της αγοράς, έρευνας και αναπτύξεως μεταλλευτικών ακινήτων στα Βαλκάνια. Η εν λόγω σύμβαση κυρώθηκε με το άρθρο 52 του ελληνικού νόμου 3220/2004 (στο εξής: επίμαχη σύμβαση).

2. *Οι κρίσιμες συμβατικές διατάξεις*

9 Το άρθρο 51 του ελληνικού νόμου 3220/2004 κυρώνει τον εξωδικαστικό συμβιβασμό και διευκρινίζει ότι τα μέρη του εν λόγω συμβιβασμού αποδέχονται τον συμβιβασμό αυτόν προς αποφυγή μακροχρόνιων και πολυδάπανων διαιτητικών και ενδίκων διαδικασιών και διενέξεων με αβέβαιη έκβαση. Ο συμβιβασμός αυτός συνιστά αμοιβαία, συνολική και πλήρη ικανοποίηση των απαιτήσεων τόσο του Ελληνικού Δημοσίου όσο και των TVX Hellas και TVX Gold ως προς τα εκατέρωθεν δικαιώματα και τις εκατέρωθεν αξιώσεις.

10 Δυνάμει του εξωδικαστικού συμβιβασμού, το Ελληνικό Δημόσιο αποκτά το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas και δεσμεύεται, αφενός, να καταβάλει στην εταιρία αυτή, ως εύλογη χρηματική αποζημίωση, το ποσό των 11 εκατομμυρίων ευρώ και, αφετέρου, να άρει τις συνέπειες, αντιστοίχως, για την εν λόγω εταιρία και τα μέλη των διοικητικών της συμβουλίων, από κάθε διοικητική ή ποινική ευθύνη τους ή υποχρέωσή τους για τυχόν παραβάσεις της εν γένει νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος, οι οποίες λογίζονται ως παραγραφείσες. Εξάλλου, κατά τους όρους του εν λόγω συμβιβασμού, η μεταβίβαση των εν λόγω στοιχείων ενεργητικού συντελείται με τη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* του νόμου που κυρώνει τον συμβιβασμό αυτόν, χωρίς να απαιτείται μεταγραφή ή άλλες καταχωρίσεις, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

11 Το άρθρο 52 του ελληνικού νόμου 3220/2004 κυρώνει την επίμαχη σύμβαση, με την οποία το Ελληνικό Δημόσιο εκχώρησε στην εταιρία Ελληνικός Χρυσός το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού που του είχε μεταβιβάσει η TVX Hellas δυνάμει του εξωδικαστικού συμβιβασμού.

12 Κατά το άρθρο 1 της επίμαχης συμβάσεως, το Ελληνικό Δημόσιο πωλεί, μεταβιβάζει και παραδίδει στην Ελληνικός Χρυσός το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas, «ως έχει και ευρίσκεται», που είχε αποκτήσει δυνάμει του εξωδικαστικού συμβιβασμού. Το εν λόγω άρθρο απαριθμεί, περαιτέρω, όλα τα περιουσιακά στοιχεία και προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι «παραχωρούνται και μεταβιβάζονται από το Ελληνικό Δημόσιο στην αγοράστρια και ισχύουν στο όνομα και για λογαριασμό της και όλες οι υφιστάμενες διοικητικές και λοιπές άδειες και εγκρίσεις που δεν έχουν ακυρωθεί ή ανασταλεί με δικαστική απόφαση, όπως περιλαμβάνονται στο παράρτημα IV της παρούσας [συμβάσεως]».

13 Το άρθρο 1.3. της επίμαχης συμβάσεως διευκρινίζει ότι «[γ]ια βλάβες του περιβάλλοντος ή ζημίες τρίτων, οι οποίες επήλθαν ή τα γενεσιουργά αίτια ανάγονται σε χρόνο πριν από τη δημοσίευση που κυρώνει την παρούσα σύμβαση, η [Ελληνικός Χρυσός] δεν φέρει οποιαδήποτε ευθύνη».

14 Το άρθρο 2 της επίμαχης συμβάσεως προβλέπει ότι «[τ]ο τίμημα για το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού της εταιρίας TVX Hellas που μεταβιβάζεται με την παρούσα σύμβαση ανέρχεται σε έντεκα εκατομμύρια ευρώ» και ότι «[τ]ο ως άνω τίμημα είναι καταβλητέο εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών μετά τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του κυρωτικού νόμου απευθείας στην εταιρία TVX Hellas ΑΕ προς ικανοποίηση της απαίτησης αυτής έναντι του Ελληνικού Δημοσίου από τη […] σύμβαση εξωδικαστικού συμβιβασμού».

15 Πέραν των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν δυνάμει του άρθρου 1.3 της επίμαχης συμβάσεως, το άρθρο 3 της εν λόγω συμβάσεως, που επιγράφεται «Υποχρεώσεις αγοράστριας και Ελληνικού Δημοσίου», περιγράφει τις αμοιβαίες δεσμεύσεις των συμβαλλομένων. Κατά το άρθρο 3.1 της συμβάσεως αυτής, η αγοράστρια υποχρεούται, μεταξύ άλλων:

«α) να εκτελεί το σύνολο των απαιτουμένων εργασιών και διαδικασιών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη συντήρηση […] μέχρι την παρέλευση [της] κατά την [παράγραφο] 3.3 της παρούσας προθεσμίας για την έκδοση των απαιτούμενων αδειών και εγκρίσεων·

β) να κάνει έναρξη όλων των προπαρασκευαστικών ενεργειών σε επί μέρους μεταλλεία ή τμήματά τους για τα οποία δεν έχουν ακυρωθεί ή με δικαστική απόφαση ανασταλεί οι άδειες λειτουργίες τους και οι σχετικές εγκρίσεις, ώστε να καταστεί δυνατή, εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος που πάντως δεν θα υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες, η έναρξη της παραγωγικής τους δραστηριότητας. Στο πλαίσιο της σταδιακής αυτής επαναλειτουργίας των Μεταλλείων Κασσάνδρας, προσλαμβάνει το αναγκαίο κάθε φορά προσωπικό μεταξύ του οποίου και πρώην απασχολουμένους στα Μεταλλεία Κασσάνδρας. […]»

16 Κατά το άρθρο 3.2 της επίμαχης συμβάσεως, η αγοράστρια αναλαμβάνει επιπλέον την υποχρέωση να «εκπονήσει πλήρες και άρτιο επενδυτικό σχέδιο το αργότερο εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από τη δημοσίευση του νόμου που κυρώνει την παρούσα σύμβαση για την ανάπτυξη των Μεταλλείων Κασσάνδρας καθώς και την κατασκευή-λειτουργία [ε]ργοστασίου [μ]εταλλουργίας [χ]ρυσού, συνοδευόμενο από όλες τις προβλεπόμενες από την κείμενη νομοθεσία μελέτες που είναι αναγκαίες για την έκδοση όλων των σχετικών αδειών και εγκρίσεων».

17 Δυνάμει του άρθρου 3.3 της επίμαχης συμβάσεως, το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει την υποχρέωση «[να] εξετάσει το υποβληθέν κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο επενδυτικό σχέδιο εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών και να εκδώσει όλες τις απαιτούμενες άδειες και εγκρίσεις το αργότερο εντός προθεσμίας δέκα (10) μηνών».

18 Το άρθρο 3.4 της επίμαχης συμβάσεως προβλέπει ότι «[τ]ο επενδυτικό σχέδιο, όπως θα εγκριθεί από τις αρμόδιες αρχές, θεωρείται παράρτημα της παρούσας και αναπόσπαστο μέρος της και θα δεσμεύει τα μέρη σύμφωνα με τους όρους της έγκρισης».

19 Κατά το άρθρο 3.5 της επίμαχης συμβάσεως, η αγοράστρια αναλαμβάνει την υποχρέωση να «πραγματοποιήσει το εγκριθέν επενδυτικό σχέδιο με έναρξη της παραγωγικής λειτουργίας του το αργότερο εντός των προθεσμιών που θα καθορισθούν από τις διοικητικές άδειες και εγκρίσεις που θα λάβει».

20 Το άρθρο 4 της επίμαχης συμβάσεως, που επιγράφεται «Συνέπειες από τη μη τήρηση των υποχρεώσεων των μερών», προβλέπει ότι η μη εκπλήρωση, από οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος, των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει συνιστά λόγο καταγγελίας της συμβάσεως. Σε περίπτωση καταγγελίας, η αγοράστρια υποχρεούται να επιστρέψει το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού στο Ελληνικό Δημόσιο και το δεύτερο να επιστρέψει άμεσα στην αγοράστρια το καταβληθέν τίμημα των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ άτοκα και να της καταβάλει εύλογη αποζημίωση. Η μονομερής εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου μεταβολή των όρων της συμβάσεως αυτής και του καθεστώτος των αδειών και εγκρίσεων του επενδυτικού σχεδίου, με τη θέσπιση νομοθετικών ή κανονιστικών ρυθμίσεων καθώς και με τη λήψη άλλων πάσης φύσεως διοικητικών μέτρων, συνιστά λόγο καταγγελίας της συμβάσεως.

21 Το άρθρο 5 της επίμαχης συμβάσεως ορίζει ότι «οποιεσδήποτε οικονομικές υποχρεώσεις από τη λειτουργία των Μεταλλείων Κασσάνδρας, εφόσον γεννήθηκαν μέχρι τη δημοσίευση του νόμου που κυρώνει τη σύμβαση, δεν βαρύνουν την αγοράστρια» και ότι «[η] μεταβίβαση στην αγοράστρια του συνόλου των στοιχείων του […] ενεργητικού της TVX Hellas, που περιήλθαν […] στο Ελληνικό Δημόσιο, απαλλάσσεται από οποιοδήποτε φόρο μεταβίβασης».

22 Το άρθρο 53 του ελληνικού νόμου 3220/2004 κυρώνει άλλη σύμβαση της 22ας Δεκεμβρίου 2003 μεταξύ της TVX Hellas, της TVX Gold, της Ελληνικός Χρυσός και του Ελληνικού Δημοσίου, σχετικά με τις λεπτομέρειες καταβολής του τιμήματος της αγοραπωλησίας, όπως αυτές καθορίζονται από το άρθρο 2 της επίμαχης συμβάσεως. Το άρθρο 4 της τελευταίας αυτής συμβάσεως προβλέπει ότι, αν η κύρωση των συμβάσεων με νόμο δεν καταστεί δυνατή μέχρι τις 31 Ιανουαρίου 2004, το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται να επιστρέψει στην Ελληνικός Χρυσός την προκαταβολή την οποία η εταιρία αυτή οφείλει να καταβάλει στην TVX Hellas δυνάμει του άρθρου 1 της ίδιας συμβάσεως.

23 Κατά το άρθρο 56 του ελληνικού νόμου 3220/2004, η επίμαχη σύμβαση αρχίζει να ισχύει από την επομένη της δημοσιεύσεως του εν λόγω νόμου στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*. Ο εν λόγω νόμος δημοσιεύθηκε στις 28 Ιανουαρίου 2004. Στις 30 Ιανουαρίου 2004, η Ελληνικός Χρυσός κατέβαλε ένδεκα εκατομμύρια ευρώ και απηλλάγη από οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση καταβολής.

3. *Η διοικητική διαδικασία*

24 Στις 9 Ιουλίου 2007 περιήλθε στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καταγγελία σύμφωνα με την οποία η Ελληνική Δημοκρατία είχε εφαρμόσει, με την επίμαχη σύμβαση, δύο μέτρα κρατικής ενισχύσεως υπέρ της Ελληνικός Χρυσός. Οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί της καταγγελίας με έγγραφο της 5ης Νοεμβρίου 2007. Στη συνέχεια, η Επιτροπή απέστειλε αιτήσεις παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών με επιστολές της 7ης Απριλίου και της 25ης Ιουνίου 2008, στις οποίες οι ελληνικές αρχές απάντησαν, αντιστοίχως, με έγγραφα της 13ης Μαΐου και της 30ής Ιουλίου 2008.

25 Με απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2008, η Επιτροπή κίνησε την επίσημη διαδικασία έρευνας σχετικά με τα επίμαχα μέτρα, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, και κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους [απόφαση C(2008) 7853 τελικό (ΕΕ 2009, C 56, σ. 45, στο εξής: απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας έρευνας)].

26 Η Ελληνικός Χρυσός υπέβαλε τις παρατηρήσεις της επί της αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας έρευνας στις 10 Απριλίου 2009. Προς απάντηση σε αίτηση παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών, η Ελληνικός Χρυσός υπέβαλε συμπληρωματικές παρατηρήσεις στις 29 Ιουλίου 2009, στις 15 Ιανουαρίου 2010 και στις 4 Μαΐου 2010. Επιπλέον πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις μεταξύ της Επιτροπής και της Ελληνικός Χρυσός στις 26 Ιουνίου 2009 και στις 24 Ιουνίου 2010.

27 Τρεις άλλοι ενδιαφερόμενοι υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους, ήτοι η European Goldfields, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των μεταλλείων Κασσάνδρας και το Ελληνικό Παρατηρητήριο Μεταλλευτικών Δραστηριοτήτων. Τέλος, στις 4 Ιανουαρίου 2011, η Ελληνικός Χρυσός απέστειλε στην Επιτροπή ανεπίσημο έγγραφο με το οποίο εξέθεσε τον προβληματισμό της σχετικά με την εκτίμηση και την κατανόηση του πραγματικού πλαισίου εκ μέρους της Επιτροπής και τη μέθοδο εκτιμήσεως που αυτή ακολούθησε.

4. *Η προσβαλλόμενη απόφαση*

28 Στις 23 Φεβρουαρίου 2011 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2011/452/ΕΕ, σχετικά με την κρατική ενίσχυση C 48/08 (πρώην NN 61/08) που εφάρμοσε η Ελλάδα υπέρ της Ελληνικός Χρυσός (ΕΕ L 193, σ. 27, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), με την οποία κήρυξε την ενίσχυση αυτή ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά (άρθρο 1) και διέταξε την εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας ανάκτησή της (άρθρα 2 και 3).

29 Οι ουσιαστικές διατάξεις της προσβαλλομένης αποφάσεως ορίζουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 1

Η κρατική ενίσχυση ύψους 15,34 εκατ. ευρώ, η οποία χορηγήθηκε παράνομα από την Ελλάδα, κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, [ΣΛΕΕ], υπέρ της Ελληνικός Χρυσός ΑΕ [...] είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά.

Άρθρο 2

1. Η Ελλάδα ανακτά από τον αποδέκτη την ενίσχυση που αναφέρεται στο άρθρο 1.

2. Τα ανακτώμενα ποσά βαρύνονται με τόκο από την ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων μέχρι την ημερομηνία της πραγματικής τους ανάκτησης.

[…]

Άρθρο 3

1. Η ανάκτηση της ενίσχυσης που ορίζεται στο άρθρο 1 είναι άμεση και αποτελεσματική.

2. Η Ελλάδα εξασφαλίζει την εκτέλεση της παρούσας απόφασης εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της κοινοποίησής της.»

30 Στην εν λόγω απόφαση τα δύο μέτρα ενισχύσεως προσδιορίζονται ως ακολούθως (αιτιολογικές σκέψεις 15 έως 18 της προσβαλλομένης αποφάσεως):

«ΙΙ.γ. Μέτρο 1: Τιμή πώλησης χαμηλότερη της αγοραίας αξίας

(15) […] το ελληνικό Δημόσιο προέβη στην πώληση των Μεταλλείων Κασσάνδρας στην Ελληνικός Χρυσός έναντι 11 εκατ. ευρώ, χωρίς προηγούμενη εκτίμηση των στοιχείων ενεργητικού και χωρίς ανοιχτό διαγωνισμό. Η πώληση περιλάμβανε:

α) τα μεταλλεία Στρατωνίου, Σκουριών και Ολυμπιάδας, καθώς και τα σχετικά μεταλλευτικά δικαιώματα,

β) γη,

γ) το απόθεμα μεταλλευμάτων και

δ) τα πάγια στοιχεία ενεργητικού (εξοπλισμός εξόρυξης-επεξεργασίας, κατοικίες εργαζομένων και βιομηχανικά κτήρια).

Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, το μέτρο αποσκοπούσε στην εξεύρεση ιδιοκτήτη πρόθυμου να διατηρήσει σε λειτουργία τα μεταλλεία, ώστε να προστατευτούν η απασχόληση και το περιβάλλον.»

[…]

«ΙΙ.δ. Μέτρο 2: Απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής φόρου και μείωση των δικηγορικών αμοιβών». […]

(18) Για τα μέτρα 1 και 2, στην παρούσα απόφαση η Επιτροπή καταλήγει σε συνολικό ποσό ενίσχυσης ύψους 15,34 εκατ. ευρώ, […]»

31 Όσον αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως και, ιδίως, τον υπολογισμό της αξίας των μεταλλείων Κασσάνδρας, η Επιτροπή εξέτασε κάθε ένα από τα τρία επιμέρους μεταλλεία που τα συναποτελούν (Στρατώνι, Ολυμπιάδα και Σκουριές) σε συνάρτηση με την αξία κάθε μεταλλείου, υπολογιζόμενη βάσει των οικονομικών παραγόντων που ίσχυαν κατά τον χρόνο της πωλήσεως, και την ικανότητα λειτουργίας κάθε μεταλλείου. Προς εκτίμηση της εν λόγω αξίας, η Επιτροπή χρησιμοποίησε την έκθεση πραγματογνωμοσύνης που εκπόνησε ειδικευμένη διεθνής εταιρία συμβούλων στον μεταλλευτικό τομέα, για λογαριασμό της European Goldfields, στο πλαίσιο του σχεδίου της αυξήσεως του κεφαλαίου της εν λόγω εταιρίας, και η οποία θεωρεί ως κρίσιμη ημερομηνία για την εκτίμηση την 30ή Ιουνίου 2004 τα μεσάνυκτα (στο εξής: έκθεση πραγματογνωμοσύνης). Η εν λόγω έκθεση, βάσει της προσεγγίσεως εισοδήματος, την οποία η Επιτροπή έκρινε ως έχουσα εφαρμογή στην επίμαχη εκτίμηση, κατέληγε στις ακόλουθες καθαρές αξίες για τα τρία μεταλλεία: αντιστοίχως στις αρνητικές

αξίες των - 28,79 εκατομμυρίων δολαρίων Ηνωμένων Πολιτειών (USD) ή των - 23,7 εκατομμυρίων ευρώ, για το μεταλλείο Ολυμπιάδας, και στις θετικές αξίες των 10,48 εκατομμυρίων USD ή 8,6 εκατομμυρίων ευρώ για το μεταλλείο Στρατωνίου και 15,72 εκατομμυρίων USD ή 12,9 εκατομμυρίων ευρώ για το μεταλλείο Σκουριών, από τις οποίες αθροιστικώς προέκυπτε αρνητικό ποσό - 2,59 εκατομμυρίων ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 68 έως 74 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

32 Όσον αφορά, ειδικότερα, την αξία του μεταλλείου Ολυμπιάδας, η Επιτροπή, στις αιτιολογικές σκέψεις 75 και 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως, εκτίμησε, ωστόσο, τα ακόλουθα:

«(75) […] [Π]ράγματι η καθαρή παρούσα αξία της Ολυμπιάδας (σε επίπεδο οιονεί παραγωγής) τη στιγμή της πώλησης ήταν αρνητική. Ωστόσο, […] η […] καθαρή παρούσα αξία της Ολυμπιάδας σημαίνει ότι τη στιγμή της πώλησης τα αναμενόμενα κέρδη από τη λειτουργία του μεταλλείου στο επίπεδο των τιμών που ίσχυαν κατά τα προηγούμενα 11 έτη θα ήταν αρνητικά. Με βάση το επίπεδο της τιμής του χρυσού, οιοσδήποτε ιδιοκτήτης της Ολυμπιάδας θα είχε επιλέξει να μην θέσει σε λειτουργία το μεταλλείο και θα επεδίωκε να αποφύγει τις απώλειες, στο μέτρο του δυνατού. Όπως προκύπτει, εάν δεν έθετε σε λειτουργία το μεταλλείο, ο αγοραστής θα περιόριζε τις απώλειες σε 5,5 εκατ. ευρώ, έξοδα τα οποία όφειλε βάσει σύμβασης να αναλάβει για περιβαλλοντικούς λόγους και για σκοπούς συντήρησης. Ωστόσο, μόνον από τα παραπάνω δεν μπορεί κανείς να συναγάγει το συμπέρασμα ότι η αξία του μεταλλείου της Ολυμπιάδας πρέπει να εκτιμηθεί σε - 5,5 εκατ. ευρώ. Και αυτό διότι η κυριότητα ενός μεταλλείου συνοδεύεται καταρχήν από μια αξία προαίρεσης: ο ιδιοκτήτης μπορεί να θέσει σε λειτουργία το μεταλλείο όταν οι συνθήκες είναι ευνοϊκές (οι τιμές του χρυσού είναι αρκετά υψηλές) και να επιλέξει να μην το θέσει σε λειτουργία όταν οι συνθήκες είναι δυσμενείς (οι τιμές του χρυσού δεν είναι αρκετά υψηλές). Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνικός Χρυσός μπορεί να επέλεξε να εξαγοράσει το μεταλλείο ως μέρος του πακέτου των Μεταλλείων Κασσάνδρας ή έχοντας κατά νου ότι μελλοντικά θα ήταν σε θέση να υλοποιήσει τις απαραίτητες επενδύσεις στο μεταλλείο Ολυμπιάδας ώστε να επανεκκινήσει την κερδοφόρο εκμετάλλευσή του όταν οι τιμές του χρυσού θα άγγιζαν επίπεδα (σημαντικά) υψηλότερα από εκείνα της προηγούμενης περιόδου 1993-2003.

(76) Η αξιόπιστη εκτίμηση όμως της εν λόγω αξίας προαίρεσης είναι αρκετά σύνθετη. Ακόμα πιο σημαντικό είναι δε το γεγονός ότι η αξία αυτή θα πρέπει να προσαρμοστεί στο (ίσως μεγάλο) ενδεχόμενο ότι, ακόμη και εάν οι τιμές του χρυσού ήταν αρκετά υψηλές ώστε να επιτρέπουν την κερδοφόρο λειτουργία, δεν θα εκχωρούνταν άδεια για το εν λόγω μεταλλείο. […] [Ο]ι μεταλλευτικές άδειες και οι άδειες επεξεργασίας χρυσού του μεταλλείου Ολυμπιάδας είχαν ακυρωθεί για περιβαλλοντικούς λόγους που χαρακτηρίστηκαν σοβαροί. Ως εκ τούτου, εύλογα θα θεωρούσε κανείς ότι η αξία προαίρεσης του μεταλλείου Ολυμπιάδος μπορεί συντηρητικά να εκτιμηθεί ως μηδενική. Αντιστοίχως, η καθαρή αξία του μεταλλείου Ολυμπιάδος θα εκτιμάτο σε - 5,5 εκατ. ευρώ.»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

33 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 28 Απριλίου 2011, η Ελληνική Δημοκρατία άσκησε την προσφυγή που πρωτοκολλήθηκε με αριθμό υποθέσεως Τ-233/11.

34 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 20 Μαΐου 2011, η Ελληνικός Χρυσός άσκησε την προσφυγή που πρωτοκολλήθηκε με αριθμό υποθέσεως Τ-262/11.

35 Με αίτηση που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 9 Αυγούστου 2011, η European Goldfields ζήτησε να παρέμβει στην υπόθεση Τ-233/11 υπέρ της Ελληνικής Δημοκρατίας.

36 Με διάταξη της 7ης Σεπτεμβρίου 2011, ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε την προμνησθείσα στη σκέψη 35 αίτηση παρεμβάσεως, δυνάμει του άρθρου 40, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει εφαρμογή στην ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία δυνάμει του άρθρου 53, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού, με το αιτιολογικό ότι επρόκειτο για διαφορά μεταξύ κράτους μέλους και θεσμικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και καταδίκασε την European Goldfields στα δικαστικά έξοδά της.

37 Με αίτηση που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 9 Αυγούστου 2011, η European Goldfields ζήτησε να παρέμβει στην υπόθεση Τ-262/11 υπέρ της Ελληνικός Χρυσός.

38 Με διάταξη της 27ης Μαρτίου 2012, ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε την προμνησθείσα στη σκέψη 37 αίτηση παρεμβάσεως, δυνάμει του άρθρου 40, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που έχει εφαρμογή στην ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία δυνάμει του άρθρου 53, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού, με το αιτιολογικό ότι η European Goldfields δικαιολόγησε μόνον έμμεσο και δυνητικό συμφέρον στη λύση της διαφοράς, και καταδίκασε την εταιρία αυτή στα δικαστικά έξοδά της.

39 Κατόπιν της μεταβολής της συνθέσεως των τμημάτων του Γενικού Δικαστηρίου, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου προέβη, στις 3 Οκτωβρίου 2013, σε νέα ανάθεση των υποθέσεων σε άλλον εισηγητή δικαστή, τοποθετημένο στο τέταρτο τμήμα, στο οποίο ανατέθηκε, κατά συνέπεια, η εκδίκαση των υπό κρίση υποθέσεων.

40 Στις 7 Αυγούστου 2014, στο πλαίσιο μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, δυνάμει του άρθρου 64, παράγραφος 3, στοιχείο α′, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991, το Γενικό Δικαστήριο έθεσε σειρά γραπτών ερωτήσεων στους διαδίκους, στις οποίες αυτοί απάντησαν εμπροθέσμως.

41 Την ίδια ημέρα το Γενικό Δικαστήριο ζήτησε τη γνώμη των διαδίκων επί του ενδεχομένου συνεκδικάσεως των υποθέσεων Τ-233/11 και Τ-262/11 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως τερματίζουσας τη δίκη.

42 Στις 2 Σεπτεμβρίου 2014 η Επιτροπή κατέθεσε τις παρατηρήσεις της δηλώνοντας συγχρόνως ότι δεν είχε καταρχήν αντίρρηση ως προς τη συνεκδίκαση των υποθέσεων.

43 Με επιστολές της 1ης και 2ας Οκτωβρίου 2014, η Ελληνική Δημοκρατία δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων Τ-233/11 και Τ-262/11. Δήλωσε επίσης ότι, σε περίπτωση συνεκδικάσεως, ορισμένα στοιχεία της δικογραφίας στην υπόθεση Τ-233/11 έπρεπε να θεωρηθούν εμπιστευτικά και ζήτησε την εμπιστευτική μεταχείριση ορισμένων χωρίων των εγγράφων της εν λόγω δικογραφίας έναντι της παρεμβαίνουσας επισυνάπτοντας μη εμπιστευτικό κείμενο των δικογράφων αυτών.

44 Στις 29 Οκτωβρίου 2014 το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να μην ενώσει τις υποθέσεις Τ-233/11 και Τ-262/11 προς διεξαγωγή κοινής προφορικής διαδικασίας.

45 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.

46 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις της 28ης Ιανουαρίου 2015. Κατά τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις αυτές, ζητήθηκε η γνώμη των διαδίκων επί του ενδεχομένου ενώσεως των υποθέσεων Τ-233/11 και Τ-262/11 προς έκδοση κοινής αποφάσεως τερματίζουσας τη δίκη. Στην υπόθεση Τ-233/11, η Ελληνική Δημοκρατία επανέλαβε ότι δεν επιθυμούσε την ένωση, ενώ η Επιτροπή δεν διατύπωσε αντιρρήσεις. Στην υπόθεση Τ-262/11, οι διάδικοι δεν αντιτάχθηκαν ρητώς στην εν λόγω ένωση.

47 Η Ελληνική Δημοκρατία και η Ελληνικός Χρυσός (στο εξής συναποκαλούμενες: προσφεύγουσες) ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

48 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

— να απορρίψει την προσφυγή στην υπόθεση Τ-233/11 ως αβάσιμη και να απορρίψει την προσφυγή στην υπόθεση Τ-262/11 ως εν μέρει απαράδεκτη και εν μέρει αβάσιμη·

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

49 Οι υποθέσεις ενώνονται προς έκδοση κοινής αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 68, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

1. *Επί του παραδεκτού*

50 Στην υπόθεση Τ-262/11, η Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό της προσφυγής υπό το πρίσμα του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991, στον βαθμό που η προσφυγή είναι άνευ λόγου μακροσκελής και οι λόγοι που αναπτύσσονται σ' αυτή εκτίθενται κατά τρόπο συγκεχυμένο. Επιπλέον, η παραπομπή στα παραρτήματα χωρίς ένδειξη της σελίδας δεν είναι «ακριβής». Εξάλλου, τα εν λόγω παραρτήματα δεν προσκομίστηκαν όλα στη γλώσσα που επελέγη ως γλώσσα διαδικασίας στην εν λόγω υπόθεση σύμφωνα με το άρθρο 35, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991 και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν τα εξέτασε. Εξάλλου, στο μέτρο που η Ελληνικός Χρυσός προβάλλει παραμόρφωση των επιχειρημάτων της από την Επιτροπή, η τελευταία την αποδίδει, αν υποτεθεί ότι υπάρχει παραμόρφωση, στο ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν είναι αρκούντως σαφές.

51 Η Ελληνικός Χρυσός αμφισβητεί τα επιχειρήματα της Επιτροπής.

52 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991, κάθε δικόγραφο προσφυγής πρέπει να προσδιορίζει το αντικείμενο της διαφοράς και να περιέχει συνοπτική έκθεση των προβαλλομένων ισχυρισμών.

53 Κατά τη νομολογία, τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να επιτρέπουν στον μεν καθού να προετοιμάσει την άμυνά του, στο δε Γενικό Δικαστήριο να αποφανθεί επί της προσφυγής. Το αυτό ισχύει και για κάθε αίτημα, το οποίο πρέπει να συνοδεύεται από λόγους και επιχειρήματα που να παρέχουν τη δυνατότητα τόσο στον καθού όσο και στον δικαστή να εκτιμήσουν κατά πόσον είναι βάσιμο (απόφαση της 7ης Ιουλίου 1994, Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, Τ-43/92, Συλλογή, EU:T:1994:79, σκέψη 183). Συνεπώς, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή πρέπει τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικά, αλλά κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό, από το ίδιο το δικόγραφο της προσφυγής. Συναφώς, καίτοι το κύριο σώμα της προσφυγής μπορεί να τεκμηριωθεί και να συμπληρωθεί, επί συγκεκριμένων σημείων, με παραπομπές σε συγκεκριμένα χωρία συνημμένων εγγράφων, η γενική παραπομπή σε άλλα κείμενα, έστω και συνημμένα στο δικόγραφο της προσφυγής, δεν μπορεί να καλύψει την έλλειψη των ουσιωδών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας, τα οποία, δυνάμει των προμνησθεισών

διατάξεων, πρέπει να περιλαμβάνονται στο κείμενο της προσφυγής (αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 2007, Microsoft κατά Επιτροπής, T-201/04, Συλλογή, EU:T:2007:289, σκέψη 94 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· της 7ης Μαΐου 2009, NVV κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-151/05, Συλλογή, EU:T:2009:144, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 5ης Οκτωβρίου 2011, Transcatab κατά Επιτροπής, T-39/06, Συλλογή, EU:T:2011:562, σκέψη 366 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εξάλλου, δεν εναπόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να αναζητεί και να εντοπίζει, στα παραρτήματα, τους ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα που θα μπορούσε να εκτιμήσει ότι αποτελούν τη βάση της προσφυγής, δεδομένου ότι τα παραρτήματα επιτελούν απλώς αποδεικτική και διευκρινιστική λειτουργία (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-382/12 P, Συλλογή, EU:C:2014:2201, σκέψη 40, και προμνησθείσες αποφάσεις NVV κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2009:144, σκέψη 61, και Transcatab κατά Επιτροπής, EU:T:2011:562, σκέψη 366).

54 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, καίτοι οι λόγοι της προσφυγής εκτίθενται χωρίς να ακολουθούν αυστηρή δομή, είναι εντούτοις δυνατή η κατανόηση των αιτιάσεων που διατυπώνονται κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πράγματι, το αντικείμενο της διαφοράς προσδιορίζεται σαφώς, ήτοι αίτημα ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι δε προβαλλόμενοι λόγοι αντλούνται, αφενός, από εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και πολλαπλή πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών όσον αφορά την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως και, αφετέρου, από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, την προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας καθώς και από κατάχρηση εξουσίας και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παράβαση του καθήκοντος αμερόληπτης και επιμελούς εξετάσεως.

55 Εξάλλου, όσον αφορά τα παραρτήματα, κατά τη νομολογία, μολονότι το κύριο σώμα της προσφυγής μπορεί να τεκμηριωθεί και να συμπληρωθεί, όσον αφορά ειδικά σημεία, με παραπομπές σε χωρία συνημμένων εγγράφων, γενική παραπομπή σε άλλα κείμενα, έστω και συνημμένα στο δικόγραφο της προσφυγής, δεν μπορεί να καλύψει την έλλειψη των ουσιωδών στοιχείων της νομικής επιχειρηματολογίας τα οποία πρέπει να περιλαμβάνονται στο κείμενο της προσφυγής (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση MasterCard κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:C:2014:2201, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

56 Συναφώς, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, η Ελληνικός Χρυσός παραπέμπει, στο κύριο σώμα της προσφυγής, σε μακροσκελή παραρτήματα, των οποίων σύντομα μόνον χωρία είναι κρίσιμα για την τεκμηρίωση ενός δεδομένου επιχειρήματος, γεγονός που επιτείνει την πολυπλοκότητα της εξετάσεως του δικογράφου της προσφυγής. Εντούτοις, έστω και ατυχές, το γεγονός αυτό δεν εμπόδισε στην υπό κρίση περίπτωση, και στον βαθμό που, κατά τα ουσιώδη, τα χωρία αυτά προβάλλονται εμφανώς στο ίδιο το κείμενο των παραρτημάτων, την κατανόηση της ουσίας των επιχειρημάτων επί των οποίων θεμελιώνεται η προσφυγή και τα οποία εκτίθενται στο κύριο σώμα των δικογράφων και στηρίζονται στα παραρτήματα απλώς και μόνον προς παροχή συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων.

57 Συνεπώς, το δικόγραφο της προσφυγής παρέσχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να προετοιμάσει την άμυνά της και στο Γενικό Δικαστήριο να αντιληφθεί τη θεμελίωση της εν λόγω προσφυγής και πρέπει να θεωρηθεί σύμφωνο προς τις τυπικές απαιτήσεις που έχουν καθοριστεί με την προμνησθείσα στη σκέψη 53 νομολογία. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

2. *Επί της ουσίας*

Συνοπτική έκθεση των λόγων ακυρώσεως

58 Προς στήριξη της προσφυγής τους, η Ελληνική Δημοκρατία και η Ελληνικός Χρυσός προβάλλουν, αντιστοίχως, τρεις και δύο λόγους ακυρώσεως. Ο πρώτος λόγος που προβάλλουν καθεμία από τις προσφεύγουσες είναι, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπος και αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία και

εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ καθώς και από πολλαπλή πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών ως προς την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή:

— όσον αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως (την πώληση των μεταλλείων Κασσάνδρας σε τιμή κατώτερη της αγοραίας αξίας τους):

α) εσφαλμένως θεώρησε ότι πληρούται η προϋπόθεση της χρησιμοποιήσεως κρατικών πόρων, ενώ το Ελληνικό Δημόσιο διαδραμάτισε ρόλο απλού διαμεσολαβητή στην αγοραπωλησία·

β) επικουρικώς, εσφαλμένως εφάρμοσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή·

γ) επικουρικώς, εσφαλμένως θεώρησε ότι πληρούται η προϋπόθεση της υπάρξεως πλεονεκτήματος εξ αιτίας εσφαλμένου υπολογισμού της αξίας των στοιχείων ενεργητικού που αποτέλεσαν το αντικείμενο της αγοραπωλησίας·

δ) στην υπόθεση Τ-233/11, εσφαλμένως εκτίμησε, κατά την Ελληνική Δημοκρατία, την προϋπόθεση της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου·

— όσον αφορά το δεύτερο μέτρο ενισχύσεως (την απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής φόρων επί της αγοραπωλησίας):

α) εσφαλμένως εκτίμησε την προϋπόθεση της υπάρξεως πλεονεκτήματος·

β) στην υπόθεση Τ-233/11, εσφαλμένως εκτίμησε, κατά την Ελληνική Δημοκρατία, την προϋπόθεση της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου.

59 Οι λοιποί λόγοι που προβάλλουν οι προσφεύγουσες στις υπό κρίση υποθέσεις διαφέρουν. Στην υπόθεση Τ-233/11, η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 83, σ. 1), στο μέτρο που η απαίτηση της ανακτήσεως της ενισχύσεως θα παραβίαζε τις αρχές της αναλογικότητας, της καλόπιστης συνεργασίας, της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (δεύτερος λόγος ακυρώσεως). Περαιτέρω, η Ελληνική Δημοκρατία προσάπτει στην Επιτροπή ανεπαρκή και αντιφατική αιτιολογία και παράβαση του άρθρου 296 ΣΛΕΕ ως προς διάφορα ζητήματα απτόμενα της υπάρξεως πλεονεκτήματος και της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού (τρίτος λόγος ακυρώσεως). Στην υπόθεση Τ-262/11, η Ελληνικός Χρυσός επικαλείται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της, προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της καθώς και κατάχρηση εξουσίας, παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παράβαση του καθήκοντος αμερόληπτης και επιμελούς εξετάσεως (τέταρτος λόγος ακυρώσεως).

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και από πολλαπλή πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών ως προς την ύπαρξη ενισχύσεως (υποθέσεις Τ-233/11 και Τ-262/11)

Επί του πρώτου μέτρου ενισχύσεως

– Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

60 Όσον αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως, ήτοι την πώληση των μεταλλείων Κασσάνδρας σε τιμή κατώτερη της αγοραίας αξίας (στο εξής: επίμαχη πώληση), οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ουσιαστικά το συμπέρασμα της Επιτροπής περί υπάρξεως πλεονεκτήματος υπέρ της Ελληνικός Χρυσός. Στο πλαίσιο αυτό, τα επιχειρήματα των προσφευγουσών μπορούν να διαρθρωθούν σε τρία σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, οι προσφεύγουσες θέτουν εν αμφιβόλω τη χρησιμοποίηση κρατικών πόρων και, συνεπώς, τον καταλογισμό της υποτιθέμενης ενισχύσεως στο Ελληνικό Δημόσιο. Με το δεύτερο σκέλος, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή, πρώτον, ότι δεν έλαβε υπόψη της έναν ορισμένο αριθμό ουσιωδών στοιχείων κατά την εκ μέρους της εκτίμηση της αγοραίας αξίας των μεταλλείων Κασσάνδρας, δεύτερον, ότι εσφαλμένως εφάρμοσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή, τρίτον, ότι εσφαλμένως και επιλεκτικώς στηρίχθηκε προς τούτο σε στοιχεία περιεχόμενα σε έκθεση εμπειρογνωμόνων και, τέταρτον, ότι υπέπεσε σε σφάλμα υπολογισμού κατά την εκτίμηση της αγοραίας αξίας των στοιχείων ενεργητικού που αγοράστηκαν από την Ελληνικός Χρυσός. Με το τρίτο σκέλος, η Ελληνική Δημοκρατία, στο πλαίσιο της υποθέσεως Τ-233/11, αμφισβητεί επίσης την ύπαρξη στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου.

61 Πρέπει να εξεταστούν, καταρχάς, το δεύτερο σκέλος, σχετικά με την ύπαρξη πλεονεκτήματος και την εφαρμογή της αρχής του ιδιώτη επενδυτή, στη συνέχεια το πρώτο σκέλος, σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού στο Δημόσιο της χορηγήσεως αυτού του πλεονεκτήματος και, τέλος, το τρίτο σκέλος, που αφορά αποκλειστικά την υπόθεση Τ-233/11, σχετικά με την ύπαρξη στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου.

– Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως πλεονεκτήματος

62 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά την ύπαρξη πλεονεκτήματος, η οποία οφείλεται σε εσφαλμένη εκτίμηση ορισμένων πραγματικών περιστάσεων (πρώτη αιτίαση) καθώς και στη μη ορθή και επιλεκτική εφαρμογή της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης (δεύτερη αιτίαση), σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή (τρίτη αιτίαση) και σε εσφαλμένο υπολογισμό της αξίας των περιουσιακών στοιχείων που αποτέλεσαν αντικείμενο της αγοραπωλησίας (τέταρτη αιτίαση).

63 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση, σχετικά με τις πραγματικές περιστάσεις που φέρονται ως μη ορθώς εκτιμηθείσες από την Επιτροπή, η Ελληνικός Χρυσός υποστηρίζει, πρώτον, ότι η επίμαχη σύμβαση δεν συνεπάγεται τη μεταβίβαση ακινήτων ή των μεταλλείων Κασσάνδρας ως επιχειρήσεως εν λειτουργία, αλλά απλώς ως στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas, εταιρίας υπό πτώχευση. Δεύτερον, επισημαίνει, αφενός, ότι το τίμημα των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ που καταβλήθηκε για την επίμαχη μεταβίβαση δεν αντικατοπτρίζει την αξία των μεταβιβασθέντων στοιχείων ενεργητικού, αλλά μόνον μέρος του κόστους αποδεσμεύσεως της TVX Hellas από το επενδυτικό σχέδιο στα μεταλλεία Κασσάνδρας, και, αφετέρου, ότι το εν λόγω ποσό δεν προέκυψε από πραγματικό συμψηφισμό των απαιτήσεων μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της TVX Hellas, καθόσον οι εν λόγω απαιτήσεις δεν ήταν ούτε βέβαιες ούτε εκκαθαρισμένες.

64 Η Ελληνική Δημοκρατία διατείνεται ότι η επίμαχη πώληση δεν απαιτείτο να γίνει στο πλαίσιο δημόσιου διαγωνισμού, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, καθόσον η συγκεκριμένη πράξη δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών που ίσχυαν το 2003 για τις δημόσιες συμβάσεις. Επιπλέον, επικαλείται το σημείο ΙΙ.2, στοιχείο δ', της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τα στοιχεία κρατικής ενισχύσεως στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές (ΕΕ 1997, C 209, σ. 3), την οποία η Επιτροπή όφειλε να τηρήσει.

65 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, οι προσφεύγουσες επικρίνουν την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη πλεονεκτήματος στο μέτρο που η εκτίμηση αυτή στηρίζεται στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης, την αξιοπιστία της οποίας δεν αμφισβητούν αυτή καθαυτήν, αλλά μόνον την εκ μέρους της Επιτροπής χρησιμοποίηση και εκτίμησή της. Συγκεκριμένα, πρώτον, κατά τις προσφεύγουσες, η εν λόγω έκθεση συντάχθηκε στο πλαίσιο του σχεδίου αυξήσεως του μετοχικού μεριδίου της European Goldfields στην Ελληνικός Χρυσός. Δεύτερον, η αποτίμηση πραγματοποιήθηκε σε χρονικό σημείο μεταγενέστερο της ημερομηνίας συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως. Τρίτον, η έκθεση αυτή δεν αποτιμά το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas κατά τον χρόνο της πωλήσεώς τους τον Δεκέμβριο του 2003, αλλά μόνον τη δυνητική και αυστηρώς ενεστώσα κατά τον χρόνο της αποτιμήσεως αξία των μεταλλείων που ανήκαν στην Ελληνικός Χρυσός, νέου αξιόπιστου επενδυτή, που εκπονούσε σχέδιο επενδύσεως στον χρυσό. Τέταρτον, η εν λόγω έκθεση στηρίζεται στην παραδοχή ότι οι τρεις μεταλλευτικές εγκαταστάσεις της Κασσάνδρας βρίσκονταν σε κατάσταση «κοντά στην παραγωγή», αρχική υπόθεση η οποία δεν ίσχυε στην πραγματικότητα για τα μεταλλεία Κασσάνδρας, λόγω ελλείψεως αδειών εκμεταλλεύσεως.

66 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή ερμήνευσε κατά τρόπο επιλεκτικό και αυθαίρετο τα στοιχεία της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, δεχόμενη, καταρχήν, τη μέθοδο υπολογισμού της εν λόγω εκθέσεως, πλην όμως μη συνάγοντας τις εύλογες συνέπειες όσον αφορά τα μεταλλεία Στρατωνίου και Ολυμπιάδας. Προσκομίζουν προς τούτο διορθωμένους πίνακες υποδεικνύοντας τους υπολογισμούς που θεωρούν ορθούς για κάθε μέθοδο αποτιμήσεως που προτείνεται στην έκθεση αυτή. Το αποτέλεσμα καταλήγει σε αρνητική αποτίμηση μεταξύ - 4,20 και - 4,80 εκατομμυρίων ευρώ.

67 Όσον αφορά την τρίτη αιτίαση, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι εφάρμοσε κατά τρόπο εσφαλμένο το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Συναφώς, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι δεν χρειαζόταν να εξεταστεί αν η συμπεριφορά του Ελληνικού Δημοσίου ανταποκρινόταν στο «κριτήριο του συνετού ιδιώτη επενδυτή», στο μέτρο που η χρηματική αποζημίωση που καθορίστηκε στο πλαίσιο του εξωδικαστικού συμβιβασμού ουδόλως διέφερε από το τίμημα που θα είχε προκύψει από ελεύθερη διαπραγμάτευση για την πώληση των μεταλλείων Κασσάνδρας σε τρίτον ιδιώτη και όχι στο Ελληνικό Δημόσιο, καθόσον οι αμοιβαίες αξιώσεις των μερών του εν λόγω συμβιβασμού προέρχονταν από τη λειτουργία και την εκμετάλλευση των εν λόγω μεταλλείων και περιλαμβάνονταν ως στοιχεία ενεργητικού ή παθητικού στην περιουσία των πωλητή των μεταλλείων αυτών.

68 Οι προσφεύγουσες επικρίνουν, περαιτέρω, την εφαρμογή του «κριτηρίου του συνετού ιδιώτη επενδυτή» υπό την «ιδεατή του μορφή». Θεωρούν, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της τον πραγματικό ιδιώτη επενδυτή, ήτοι τον όμιλο Kinross/TVX Hellas, που όντως υπήρχε κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο έπρεπε να εκτιμηθεί η ύπαρξη της ενισχύσεως. Η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτει ότι ένας ιδιώτης επενδυτής, στο συγκεκριμένο πλαίσιο της πωλήσεως μεταλλείων, θα ενδιαφερόταν για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των μεταλλείων, μία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις της οποίας αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος και της απασχολήσεως.

69 Όσον αφορά την τέταρτη αιτίαση, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε σφάλμα υπολογισμού κατά την αποτίμηση των μεταλλείων Κασσάνδρας. Επικρίνουν, αφενός, το γεγονός ότι η Επιτροπή προέβη σε χωριστό υπολογισμό για κάθε επιμέρους μεταλλείο, ενώ αυτά αποτελούσαν ένα ενιαίο μεταλλευτικό συγκρότημα που πωλήθηκε ως ενιαίο σύνολο και, αφετέρου, τον υπολογισμό της Επιτροπής για κάθε επιμέρους μεταλλείο υπογραμμίζοντας έναν ορισμένο αριθμό στοιχείων που η Επιτροπή όφειλε να συνυπολογίσει και τα οποία, κατά τη γνώμη τους, θα είχαν οδηγήσει σε διαφορετική αποτίμηση.

70 Προκειμένου για το μεταλλείο Στρατωνίου, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η αποτίμησή του έπρεπε να αναθεωρηθεί επί το έλασσον, καθόσον το μεταλλείο αυτό δεν διέθετε έγκυρη άδεια εκμεταλλεύσεως, δεδομένου ότι η άδεια που είχε χορηγηθεί στις 18 Φεβρουαρίου 2003 είχε προσβληθεί επί ακυρώσει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων κατά τον χρόνο της συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως και δεν μπόρεσε να μεταβιβαστεί με την εν λόγω σύμβαση στην Ελληνικός Χρυσός. Ως εκ τούτου, το εν λόγω μεταλλείο δεν έπρεπε να θεωρηθεί ως ευρισκόμενο σε κατάσταση «κοντά στην παραγωγή», δεν επαναλειτούργησε δε παρά δύο έτη μετά τη σύναψη της συμβάσεως αυτής. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν συνυπολόγισε ούτε το κόστος συντηρήσεως του αργούντος μεταλλείου ούτε το κόστος προστασίας του περιβάλλοντος για το μεταλλείο αυτό, ενώ το έπραξε για το μεταλλείο Ολυμπιάδας.

71 Όσον αφορά το μεταλλείο Σκουριών, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το μεταλλείο αυτό αποτελεί απλώς και μόνον κοίτασμα του οποίου η εκμετάλλευση απαιτεί υψηλό κόστος επενδύσεως και αδειοδοτήσεως. Η πώλησή του κάλυπτε αποκλειστικά τη μεταβίβαση των συναφών μεταλλευτικών δικαιωμάτων, η δε τυχόν αδειοδότησή του υπήρχε κίνδυνος να ακυρωθεί, όπως και για τα λοιπά μεταλλεία. Το εν λόγω μεταλλείο ουδέποτε είχε λειτουργήσει και, ως εκ τούτου, η αξία του ήταν, κατ' ανάγκην, ασήμαντη κατά τον χρόνο της συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως.

72 Όσον αφορά το μεταλλείο Ολυμπιάδας, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, κατά τον χρόνο της επίμαχης μεταβιβάσεως, το μεταλλείο αυτό είχε αρνητική αξία (- 23,7 εκατομμύρια ευρώ σύμφωνα με την έκθεση πραγματογνωμοσύνης), εξαιτίας του υψηλού κόστους μεταφοράς και επεξεργασίας του χρυσού, διαχειρίσεως των αποβλήτων και προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και της χαμηλής τιμής του χρυσού. Υποστηρίζουν, εξάλλου, ότι η αξία του μεταλλείου αυτού επέδρασε σημαντικά στον καθορισμό της τιμής πωλήσεως του συνόλου των μεταλλείων Κασσάνδρας, ικανή να επηρεάσει επί το έλασσον και την αξία του μεταλλείου Στρατωνίου, εφόσον, για να είναι αποδοτική μια επένδυση στα μεταλλεία αυτά, μια επιχείρηση θα έπρεπε οπωσδήποτε να μπορεί να εκμεταλλευθεί το κοίτασμα χρυσού του μεταλλείου Ολυμπιάδας. Συνεπώς, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως αρνούμενη να αποδώσει αρνητική αξία στο τελευταίο αυτό μεταλλείο και αποκλίνοντας αυθαιρέτως από την αποτίμηση του μεταλλείου αυτού κατά την έκθεση πραγματογνωμοσύνης (αιτιολογικές σκέψεις 75 και 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Τέλος, κατά την Ελληνικός Χρυσός, δυνάμει της επίμαχης συμβάσεως, ο αγοραστής θα ήταν, στο αμέσως επόμενο διάστημα, υποχρεωμένος να επενδύσει στην εξόρυξη του χρυσού και να υποστεί το σχετικό κόστος.

73 Όσον αφορά την αξία της γης, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι τα γήπεδα που αποτέλεσαν το αντικείμενο της επίμαχης συμβάσεως δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως στοιχεία ενεργητικού διακρινόμενα από τα μεταλλεία Κασσάνδρας, δυνάμει της ελληνικής μεταλλευτικής νομοθεσίας (άρθρο 65 του ελληνικού νομοθετικού διατάγματος 210/1973), καθόσον η χρήση τους συνδέεται αδιάρρηκτα με την εξορυκτική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίστηκαν ως μεταλλευτικά ακίνητα με σύμβαση συναφθείσα το 1995 και ως «βιομηχανικές ζώνες» με τον ελληνικό νόμο με τον οποίο κυρώθηκε η επίμαχη σύμβαση. Δεδομένου, όμως, ότι τα μεταλλεία δεν βρίσκονταν σε λειτουργία, τα εν λόγω γήπεδα δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες της μεταλλευτικής επιχειρήσεως και είχαν, συνεπώς, αξία κατώτερη αυτής που αναφέρει η Επιτροπή. Επιπλέον, η Επιτροπή αυθαιρέτως επέλεξε να αναπροσαρμόσει την αγοραία αξία των εν λόγω μεταλλευτικών ακινήτων που προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση βάσει ενός γενικού δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής, εξομοιώνοντας έτσι τα εν λόγω μεταλλευτικά ακίνητα προς τα προϊόντα που παράγονται σ' αυτά.

74 Τέλος, όσον αφορά την αξία των μεταλλευτικών αποθεμάτων, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί την περιγραφή του αντικειμένου της επίμαχης πωλήσεως καθώς και τον εκ μέρους της Επιτροπής συνυπολογισμό των κοιτασμάτων, όπως περιγράφονται στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης, ενώ, μεταξύ 2003 και 2004, η Ελληνικός Χρυσός επεξεργάστηκε μέρος των μεταλλευμάτων. Επιπλέον, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι ο υπολογισμός της αξίας των

αποθεμάτων δεν ήταν εφικτός. Κατ' αυτήν, η εν λόγω αξία ήταν, αντιθέτως, αρνητική, λόγω του υψηλού κόστους αποθηκεύσεως και προστασίας του περιβάλλοντος, όσον αφορά το απόθεμα συμπυκνώματος χρυσού που υπήρχε στα συγκεκριμένα μεταλλεία.

75 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα των προσφευγουσών.

76 Κατά το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, «[ε]νισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές».

77 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως καθορίζεται στη Συνθήκη, έχει νομικό χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται βάσει αντικειμενικών στοιχείων. Για τον λόγο αυτό, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει, καταρχήν και λαμβανομένων υπόψη τόσο των συγκεκριμένων στοιχείων της διαφοράς της οποίας επιλαμβάνεται όσο και του τεχνικού ή περίπλοκου χαρακτήρα των εκτιμήσεων στις οποίες προέβη η Επιτροπή, να ασκεί πλήρη έλεγχο ως προς το κατά πόσον ένα μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, British Aggregates κατά Επιτροπής, C-487/06 P, Συλλογή, EU:C:2008:757, σκέψη 111 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

78 Κατά πάγια νομολογία, η προμήθεια αγαθών ή η παροχή υπηρεσιών υπό προτιμησιακούς όρους είναι ικανή να αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2004, Valmont κατά Επιτροπής, T-274/01, Συλλογή, EU:T:2004:266, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

79 Προκειμένου για την εκτίμηση της αξίας μιας ενισχύσεως υπό μορφή πωλήσεως γης σε τιμή φερόμενη ως προτιμησιακή, πρέπει να εξετάζεται αν ο φερόμενος ως αποδέκτης της ενισχύσεως αγόρασε τη γη σε τιμή την οποία δεν θα είχε μπορέσει να επιτύχει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, Επιτροπή κατά Scott, C-290/07 P, Συλλογή, EU:C:2010:480, σκέψη 68· της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Seydaland Vereinigte Agrarbetriebe, C-239/09, Συλλογή, EU:C:2010:778, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-127/99, T-129/99 και T-148/99, Συλλογή, EU:T:2002:59, σκέψη 73). Υπό τις περιστάσεις αυτές, η αξία της ενισχύσεως ισούται προς τη διαφορά μεταξύ του ποσού που όντως κατέβαλε ο αποδέκτης της και του ποσού που θα είχε τότε υποχρεωθεί να καταβάλει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς προκειμένου να αγοράσει αντίστοιχη γη από ιδιώτη πωλητή (απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2011, Konsum κατά Επιτροπής, T-244/08, EU:T:2011:732, σκέψη 61). Καθορίζοντας την τιμή της αγοράς, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη την αβεβαιότητα που μπορεί να ενέχει ο εξ ορισμού εκ των υστέρων καθορισμός τέτοιων αγοραίων τιμών (προμνησθείσα στη σκέψη 78 απόφαση Valmont κατά Επιτροπής, EU:T:2004:266, σκέψη 45). Η εν λόγω νομολογία έχει εφαρμογή και όταν πρόκειται για άλλα αγαθά, όπως τα στοιχεία ενεργητικού μεταλλευτικής επιχειρήσεως.

80 Ως προς το ζήτημα αυτό, η Επιτροπή οφείλει να προβεί σε σύνθετες οικονομικές εκτιμήσεις (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 79 απόφαση Επιτροπή κατά Scott, EU:C:2010:480, σκέψη 68).

81 Οσάκις η Επιτροπή προβαίνει σε σύνθετες οικονομικές εκτιμήσεις, ο εκ μέρους του δικαστή της Ένωσης έλεγχος είναι κατ' ανάγκην περιορισμένος. Ο δικαστής περιορίζεται να εξακριβώσει την τήρηση των διαδικαστικών κανόνων και των κανόνων περί αιτιολογίας, το υποστατό των πραγματικών περιστατικών καθώς και την απουσία πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως και καταχρήσεως εξουσίας (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 24ης Ιανουαρίου 2013, Frucona Košice κατά

Επιτροπής, C-73/11 P, Συλλογή, EU:C:2013:32, σκέψεις 74 και 75, και της 24ης Οκτωβρίου 2013, Land Burgenland κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-214/12 P, C-215/12 P και C-223/12 P, Συλλογή, EU:C:2013:682, σκέψεις 77 και 78).

82 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν η Επιτροπή, κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη δυνάμενη να δικαιολογήσει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει τα προσκομισθέντα από τις προσφεύγουσες αποδεικτικά στοιχεία να αρκούν για να ανατρέψουν την αξιοπιστία των εκτιμήσεων όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά που έλαβε υπόψη στην απόφασή της (αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1996, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, T-380/94, Συλλογή, EU:T:1996:195, σκέψη 59, και της 12ης Φεβρουαρίου 2008, BUPA κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-289/03, Συλλογή, EU:T:2008:29, σκέψη 221).

83 Εξάλλου, το ότι η Επιτροπή διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως σε οικονομικά ζητήματα δεν συνεπάγεται ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν οφείλει να ελέγχει την εκ μέρους της ερμηνεία οικονομικής φύσεως στοιχείων. Πράγματι, ο εν λόγω δικαστής υποχρεούται, μεταξύ άλλων, όχι μόνο να εξετάζει την ακρίβεια των αποδεικτικών στοιχείων των οποίων γίνεται επίκληση, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά επίσης και να ελέγχει αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο των κρίσιμων δεδομένων που πρέπει να ληφθούν υπόψη προς αξιολόγηση μιας περίπλοκης καταστάσεως και αν είναι ικανά να θεμελιώσουν τα εξ αυτών αρυόμενα συμπεράσματα (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2005, Επιτροπή κατά Tetra Laval, C-12/03 P, Συλλογή, EU:C:2005:87, σκέψη 39· βλ., επίσης, αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2007, Ισπανία κατά Lenzing, C-525/04 P, Συλλογή, EU:C:2007:698, σκέψεις 56 και 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και προμνησθείσα στη σκέψη 79 απόφαση Επιτροπή κατά Scott, EU:C:2010:480, σκέψεις 64 και 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ωστόσο, δεν εναπόκειται στον δικαστή αυτόν, στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου, να υποκαταστήσει την Επιτροπή στην οικονομική εκτίμησή της (αποφάσεις Ισπανία κατά Lenzing, προμνησθείσα στη σκέψη 83, EU:C:2007:698, σκέψη 57· Επιτροπή κατά Scott, προμνησθείσα στη σκέψη 79, EU:C:2010:480, σκέψη 66, και Frucona Košice κατά Επιτροπής, προμνησθείσα στη σκέψη 81, EU:C:2013:32, σκέψη 75).

84 Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το όργανο της Ένωσης διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, ο έλεγχος της τηρήσεως ορισμένων διαδικαστικών εγγυήσεων ενέχει θεμελιώδη σημασία. Μεταξύ αυτών των εγγυήσεων περιλαμβάνεται η υποχρέωση του αρμοδίου οργάνου να εξετάσει, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως και να αιτιολογήσει επαρκώς την απόφασή του (αποφάσεις της 21ης Νοεμβρίου 1991, Technische Universität München, C-269/90, Συλλογή, EU:C:1991:438, σκέψη 14, και Ισπανία κατά Lenzing, προμνησθείσα στη σκέψη 83, EU:C:2007:698, σκέψη 58).

85 Ακριβώς υπό το φως αυτών των αρχών πρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσον η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη διαπιστώνοντας την ύπαρξη πλεονεκτήματος.

86 Εν προκειμένω, η Επιτροπή έκρινε ότι η επίμαχη πώληση πραγματοποιήθηκε χωρίς ανοικτό διαγωνισμό ή αποτίμηση εκ μέρους ανεξάρτητων εμπειρογνωμόνων (αιτιολογική σκέψη 15 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

87 Στο σημείο II.4 της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με στοιχεία κρατικής ενίσχυσης στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή, όταν λαμβάνει καταγγελία ή άλλες παρατηρήσεις από τρίτους περί του ότι μια συμφωνία πωλήσεως γηπέδου-οικοπέδου ή κτιρίου από δημόσιες αρχές περιείχε στοιχείο κρατικής ενισχύσεως, θεωρεί ότι δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση αν τα στοιχεία που δίδει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αποδεικνύουν ότι τηρήθηκαν οι αρχές που καθορίζονται στα σημεία II.1 και II.2 της εν λόγω ανακοινώσεως, ήτοι ότι η πώληση πραγματοποιήθηκε μέσω ανοικτού διαγωνισμού ή κατόπιν αποτιμήσεως της αγοραίας αξίας από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.

88 Στο μέτρο που οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν το κύρος της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με στοιχεία κρατικής ενίσχυσης στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές, πρέπει, εν προκειμένω, να τύχει εφαρμογής η νομολογία κατά την οποία, στον ειδικό τομέα των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή δεσμεύεται από τα ρυθμιστικά πλαίσια που θεσπίζει και τις ανακοινώσεις που εκδίδει, στο μέτρο που δεν παρεκκλίνουν από τους κανόνες της Συνθήκης και τυγχάνουν αποδοχής από τα κράτη μέλη (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, Γερμανία κ.λπ. κατά Kronofrance, C-75/05 P και C-80/05 P, Συλλογή, EU:C:2008:482, σκέψη 61). Η Επιτροπή, θεσπίζοντας τέτοιους κανόνες συμπεριφοράς και αναγγέλλοντας με τη δημοσίευσή τους ότι θα τους εφαρμόζει πλέον στις περιπτώσεις τις οποίες οι κανόνες αυτοί αφορούν, αυτοπεριορίζεται κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως και δεν μπορεί να αποκλίνει από τους κανόνες αυτούς, διότι άλλως θα θεωρηθεί ενδεχομένως ότι παραβιάζει γενικές αρχές του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση ή η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2005, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Συλλογή, EU:C:2005:408, σκέψη 211, και Γερμανία κ.λπ. κατά Kronofrance, προμνησθείσα, EU:C:2008:482, σκέψη 60).

89 Κατ' εφαρμογήν της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με στοιχεία κρατικής ενίσχυσης στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές, δεδομένου ότι η επίμαχη πώληση δεν πραγματοποιήθηκε ούτε στο πλαίσιο ανοικτού διαγωνισμού ούτε κατόπιν αποτιμήσεως από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να θεωρήσει ότι η εν λόγω πώληση δεν ενείχε στοιχείο ενισχύσεως.

90 Προκειμένου να εκτιμήσει η ίδια την αξία των πωληθέντων περιουσιακών στοιχείων, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης. Όσον αφορά τη δυνατότητα της Επιτροπής να στηριχθεί στην εν λόγω έκθεση, υπενθυμίζεται ότι, οσάκις εξετάζει εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης μεταγενέστερες της επίμαχης πράξεως, η Επιτροπή, προκειμένου να καθορίσει κατά πόσον ο αγοραστής δεν θα μπορούσε να έχει επιτύχει την τιμή πωλήσεως ενός αγαθού υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, οφείλει να συγκρίνει το πράγματι καταβληθέν τίμημα της πωλήσεως προς τις τιμές στις οποίες κατέληξαν οι εν λόγω εκθέσεις και να εκτιμά αν αποκλίνει μέχρι τέτοιου σημείου ώστε να μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη πλεονεκτήματος. Η μέθοδος αυτή παρέχει τη δυνατότητα να ληφθεί υπόψη η αβεβαιότητα που μπορεί να ενέχει ο εξ ορισμού εκ των υστέρων καθορισμός τέτοιων αγοραίων τιμών (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 78 απόφαση Valmont κατά Επιτροπής, EU:T:2004:266, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

91 Εξάλλου, μολονότι η Επιτροπή δύναται, χωρίς να είναι υποχρεωμένη, να ζητήσει τη συνδρομή εξωτερικών εμπειρογνωμόνων, δεν απαλλάσσεται εντούτοις από την υποχρέωση να εκτιμήσει τις εργασίες τους. Πράγματι, η βασική και αποκλειστική ευθύνη διασφαλίσεως, υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης, της τηρήσεως του άρθρου 107 ΣΛΕΕ και της εφαρμογής του άρθρου 108 ΣΛΕΕ βαρύνει την Επιτροπή και όχι τους εν λόγω εμπειρογνώμονες (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 78 απόφαση Valmont κατά Επιτροπής, EU:T:2004:266, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

92 Εν προκειμένω, είναι δεδομένο ότι η αξιοπιστία και η αντικειμενικότητα της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης δεν αμφισβητήθηκαν ούτε από την Ελληνική Δημοκρατία ούτε από την Ελληνικός Χρυσός, για λογαριασμό της οποίας, άλλωστε συντάχθηκε η έκθεση. Ωστόσο, οι προσφεύγουσες δεν δέχονται ότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί στην εν λόγω έκθεση, στο μέτρο που αυτή συντάχθηκε έξι μήνες μετά την επίμαχη πώληση και η ανάλυσή της στηρίζεται στην παραδοχή ότι τα τρία επίμαχα επιμέρους μεταλλεία βρίσκονταν σε κατάσταση «κοντά στην παραγωγή». Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν επίσης ότι τα εν λόγω μεταλλεία πληρούσαν κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεώς τους τις προϋποθέσεις της μεθόδου αποτιμήσεως που προτείνεται στην έκθεση αυτή.

93 Όσον αφορά, πρώτον, τον χρόνο καταρτίσεως της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει τη συνδρομή εμπειρογνωμόνων προκειμένου να εκτιμήσει την αγοραία τιμή ενός αγαθού, σε χρονικό σημείο μεταγενέστερο της ημερομηνίας πωλήσεως του εν λόγω αγαθού, υπό την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη είναι προγενέστερα ή σύγχρονα της εν λόγω ημερομηνίας και ήταν διαθέσιμα κατά την ημερομηνία αυτή.

94 Αυτή ακριβώς είναι η περίπτωση στην υπό κρίση υπόθεση. Πράγματι, μεταξύ των τριών μεθοδολογικών προσεγγίσεων αποτιμήσεως τις οποίες προτείνει η έκθεση πραγματογνωμοσύνης, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της μόνον την πρώτη, ήτοι την προσέγγιση εισοδήματος. Συναφώς, η εν λόγω έκθεση διακρίνει τρεις ψαλίδες αξιών αναλόγως των τιμών που λαμβάνονται υπόψη, ήτοι, πρώτον, του μέσου όρου των τιμών από το 1993 έως το 2003, δεύτερον, των τιμών του πρώτου εξαμήνου του 2004 και, τρίτον, της μέσης τιμής της περιόδου 1993-2003 συν την τιμή του πρώτου εξαμήνου του 2004 διαιρούμενη διά του δύο. Μεταξύ των τριών αυτών σεναρίων, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της μόνον το πρώτο, αναφερθείσα στις μέσες τιμές κατά τον περίοδο 1993-2003 και, συνεπώς, σε τιμές προγενέστερες της επίμαχης πωλήσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τα στοιχεία της εκθέσεως αυτής σχετικά με τα μελλοντικά στοιχεία ενεργητικού ή τους θεωρητικούς μεταλλευτικούς πόρους.

95 Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από το ότι η έκθεση πραγματογνωμοσύνης έλαβε ως κρίσιμο χρονικό σημείο αποτιμήσεως τα μεσάνυκτα της 30ής Ιουνίου 2004, ήτοι μεταγενέστερο κατά έξι μήνες της επίμαχης πωλήσεως, εφόσον οι μέσες τιμές που ελήφθησαν υπόψη ήταν προγενέστερες της εν λόγω πωλήσεως.

96 Δεύτερον, όσον αφορά την αμφισβήτηση της υποθέσεως από την οποία εκκινεί η έκθεση πραγματογνωμοσύνης, ήτοι ότι τα επίμαχα μεταλλεία βρίσκονταν σε κατάσταση «κοντά στην παραγωγή», πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από το κείμενο τους εισαγωγικού μέρους της εν λόγω εκθέσεως προκύπτει ότι η έκθεση θεωρεί ως ευρισκόμενο σε κατάσταση «κοντά στην παραγωγή» ένα μεταλλείο εν λειτουργία ή το οποίο αποτελεί το αντικείμενο μελέτης βιωσιμότητας. Αυτό ίσχυε, κατά την έκθεση αυτή, όσον αφορά τα τρία επιμέρους μεταλλεία της Κασσάνδρας, δεδομένου ότι τα μεταλλεία Στρατωνίου και Ολυμπιάδας είχαν λειτουργήσει στο παρελθόν και η δραστηριότητά τους είχε ανασταλεί για λόγους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς και όχι οικονομικούς, το δε μεταλλείο Σκουριών αποτελούσε αντικείμενο μελέτης βιωσιμότητας.

97 Η έκθεση πραγματογνωμοσύνης λαμβάνει επιπλέον υπόψη, αφενός, το γεγονός ότι η δραστηριότητα των επίμαχων μεταλλείων είχε ανασταλεί και ότι τα μεταλλεία επαναλειτούργησαν μόλις το 2006 όσον αφορά το μεταλλείο Στρατωνίου και το 2008 όσον αφορά το μεταλλείο Ολυμπιάδας και, αφετέρου, το γεγονός ότι οι ελληνικές αρχές είχαν παράσχει αξιόπιστες διαβεβαιώσεις ως προς τη χορήγηση των αδειών που ήταν απαραίτητες για την επαναλειτουργία των εν λόγω τριών μεταλλείων.

98 Η τελευταία αυτή περίσταση επιβεβαιώνεται από το άρθρο 1 της επίμαχης συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι «[π]εραιτέρω […] παραχωρούνται και μεταβιβάζονται από το Ελληνικό Δημόσιο στην αγοράστρια και ισχύουν στο όνομα και για λογαριασμό της και όλες οι υφιστάμενες διοικητικές και λοιπές άδειες και εγκρίσεις, που δεν έχουν ακυρωθεί ή ανασταλεί με δικαστική απόφαση, όπως περιλαμβάνονται στο παράρτημα IV της παρούσας [συμβάσεως]». Επιπλέον, το άρθρο 3.3 της ίδιας συμβάσεως προβλέπει ότι «[τ]ο Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει την υποχρέωση να εξετάσει το υποβληθέν […] επενδυτικό σχέδιο εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών και να εκδώσει όλες τις απαιτούμενες άδειες και εγκρίσεις εντός προθεσμίας δέκα (10) μηνών».

99 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες προς αμφισβήτηση του κύρους της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης ως σημείου αναφοράς για την αποτίμηση των μεταλλείων Κασσάνδρας και συνοψίζονται ανωτέρω στη σκέψη 65 είναι απορριπτέα.

100 Τρίτον, όσον αφορά τη μέθοδο αποτιμήσεως, η έκθεση πραγματογνωμοσύνης εκτιμά την καθαρή αξία των εισοδημάτων που αναμένονται από τη μελλοντική παραγωγή των επίμαχων μεταλλείων, δεχόμενη ωστόσο ότι εξακολουθεί να υφίσταται κάποια αβεβαιότητα ως προς τα μακροπρόθεσμα επενδυτικά σχέδια. Η προσέγγιση αυτή, αποκαλούμενη «προσέγγιση εισοδήματος», ορίζεται ως ουσιώδες συστατικό στοιχείο της αποτιμήσεως των περιουσιακών στοιχείων των μεταλλείων που είναι «σε λειτουργία ή σε βάση αναπτύξεως ή για τα οποία έχει ολοκληρωθεί μελέτη βιωσιμότητας». Η προσέγγιση αυτή, συμπεριλαμβανομένης της γενικής δυνατότητας χρησιμοποιήσεώς της για την αποτίμηση των εν λόγω μεταλλείων υπό τις προμνησθείσες προϋποθέσεις, δεν αμφισβητείται, αυτή καθαυτήν, από τις προσφεύγουσες. Αυτό που αμφισβητούν, αντιθέτως, είναι ότι τα μεταλλεία αυτά πληρούσαν αυτές τις προϋποθέσεις κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως.

101 Πρέπει, ωστόσο, να παρατηρηθεί ότι η κατάσταση των μεταλλείων Στρατωνίου και Ολυμπιάδας ανταποκρινόταν πράγματι στον περιεχόμενο στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης ορισμό των μεταλλείων «που υπήρξαν εν λειτουργία στο παρελθόν». Συγκεκριμένα, όπως εξάλλου παραδέχονται οι προσφεύγουσες, τα μεταλλεία αυτά λειτούργησαν τουλάχιστον έως το 1992, όσον αφορά το μεταλλείο Ολυμπιάδας, και έως το 2002, όσον αφορά το μεταλλείο Στρατωνίου, το δε μεταλλείο Σκουριών ανταποκρίνεται στον κατά την εν λόγω έκθεση ορισμό του «μεταλλείου για το οποίο έχει ολοκληρωθεί μελέτη βιωσιμότητας». Η περίσταση αυτή, η συνδρομή της οποίας διαπιστώνεται στην έκθεση αυτή, δεν αμφισβητήθηκε από τις προσφεύγουσες.

102 Καταρχάς, το μεταλλείο Στρατωνίου διέθετε μεταλλευτική άδεια χορηγηθείσα στις 18 Φεβρουαρίου 2003, η οποία, καίτοι αποτελούσε αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως, ίσχυε ακόμα κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως. Εξάλλου, από το γράμμα του άρθρου 3.1 της επίμαχης συμβάσεως προκύπτει ότι υπήρχε ήδη μία τουλάχιστον μεταλλευτική άδεια. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα των προσφευγουσών με τα οποία αυτές επικαλούνται χαμηλότερη αξία λόγω της ελλείψεως εγκύρων αδειών για το μεταλλείο αυτό κατά τον χρόνο της εν λόγω συμβάσεως και της μη μεταβιβάσεως των αδειών αυτών με την εν λόγω σύμβαση.

103 Περαιτέρω, όσον αφορά την αξία του μεταλλείου Σκουριών, δεν αμφισβητείται ότι το μεταλλείο αυτό συνίστατο απλώς σε κοίτασμα το οποίο δεν διέθετε ακόμα κατάλληλη υποδομή ούτε μεταλλευτική άδεια και δεν είχε ποτέ λειτουργήσει. Η διαπίστωση αυτή αντιστοιχεί, συνεπώς, στον περιεχόμενο στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης ορισμό του «μεταλλείου για το οποίο έχει ολοκληρωθεί μελέτη βιωσιμότητας». Μια τέτοια μελέτη όντως εκπονήθηκε από εταιρία το 1998. Κατά την εν λόγω έκθεση, το μεταλλείο αυτό μπορεί να αποτιμηθεί με τη μέθοδο της προσεγγίσεως εισοδήματος, εφόσον θα μπορούσε να λάβει μεταλλευτική άδεια και να αρχίσει να λειτουργεί. Επιπλέον, η έκθεση λαμβάνει υπόψη, για τον υπολογισμό της αξίας του μεταλλείου αυτού, το κόστος αναπτύξεως, κατασκευής υποδομών και λειτουργίας καθώς και το διοικητικό κόστος για την έκδοση μεταλλευτικής άδειας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη στις σκέψεις 77 και 78 της προσβαλλομένης αποφάσεως στηριχθείσα στην εκτιμώμενη στην εν λόγω έκθεση αξία του επίμαχου μεταλλείου.

104 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή μπορούσε ευλόγως να θεωρήσει ότι η προσέγγιση εισοδήματος είχε εν προκειμένω εφαρμογή για τα μεταλλεία Στρατωνίου και Σκουριών.

105 Τέλος, όσον αφορά το μεταλλείο Ολυμπιάδας, οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι χρησιμοποίησε επιλεκτικώς τα στοιχεία της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης. Όμως, ως προς ζήτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να ακολουθεί τυφλά τα πορίσματα που διατυπώνονται στο πλαίσιο εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, αλλά οφείλει, αντιθέτως, να τα επαληθεύει και να αξιολογεί τις εργασίες των εμπειρογνωμόνων (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 78 απόφαση Valmont κατά Επιτροπής, EU:T:2004:266, σκέψη 72). Το ζήτημα είναι μάλλον το κατά πόσον η Επιτροπή, δεχόμενη την έκθεση πραγματογνωμοσύνης ως σημείο αναφοράς για την αποτίμηση των μεταλλείων Κασσάνδρας, μπορούσε να αποκλίνει από τα πορίσματα της εν λόγω εκθέσεως όσον αφορά ιδίως το εν λόγω μεταλλείο, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 74 έως 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

106 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως η Επιτροπή δέχθηκε, στην αιτιολογική σκέψη 75 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν μπορούσε να λάβει υπόψη την τρέχουσα αρνητική καθαρή αξία του μεταλλείου Ολυμπιάδας, όπως αποτιμήθηκε σύμφωνα με τη μέθοδο της προσεγγίσεως εισοδήματος στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης. Πράγματι, αφενός, η εν λόγω αξία προϋπέθετε την ύπαρξη μεταλλείου εν λειτουργία. Όμως, κατά το στάδιο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, το εν λόγω μεταλλείο δεν είχε μπορέσει να λειτουργήσει επί σειράν ετών, λόγω των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων εξ αφορμής των οποίων είχαν ακυρωθεί οι υφιστάμενες μεταλλευτικές άδειες και των δυσκολιών για νέα αδειοδότηση. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή μπορούσε ευλόγως να θεωρήσει, κατά το στάδιο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αρχική υπόθεση της εν λόγω εκθέσεως ότι αυτό το μεταλλείο θα μπορούσε να επαναλειτουργήσει από το 2008 καθώς και οι προθεσμίες χορηγήσεως των αδειών οι οποίες προβλέπονταν στο άρθρο 3.3 της επίμαχης συμβάσεως δεν ήταν ρεαλιστικές. Εξάλλου, οι ίδιες οι προσφεύγουσες επανειλημμένως τόνισαν την αβεβαιότητα της αδειοδοτήσεως για το συγκεκριμένο μεταλλείο.

107 Αφετέρου, η Επιτροπή, κατ' εύλογη πιθανολόγηση, εκτίμησε ότι κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν θα είχε δεχθεί να καταβάλει ένα θετικό τίμημα για την αγορά ενός αγαθού που είχε αρνητική αξία. Πράγματι, η συμπεριφορά ενός ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς κατευθύνεται από τις προοπτικές αποδοτικότητας (βλ. απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2000, Alitalia κατά Επιτροπής, Τ-296/97, Συλλογή, EU:T:2000:289, σκέψη 84 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όπως ευλόγως υποστηρίζει η Επιτροπή, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των προοπτικών αποδοτικότητας, ένας τέτοιος επενδυτής θα είχε λάβει υπόψη του την αξία προαιρέσεως του μεταλλείου Ολυμπιάδας και θα είχε προβλέψει να θέσει το μεταλλείο του σε λειτουργία μόνον όταν οι τιμές του χρυσού θα το καθιστούσαν αποδοτικό. Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες δεν μπόρεσαν να ανατρέψουν το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η χορήγηση των απαραίτητων αδειών για την εκμετάλλευση του μεταλλείου δεν ήταν πιθανή. Το ίδιο ισχύει και για την υπόθεση ότι, ακόμα και αν η τιμή του χρυσού καθιστούσε αποδοτικό το μεταλλείο, η πιθανότητα να τεθεί σε λειτουργία ήταν τόσο αβέβαιη ώστε η εν λόγω αξία δεν μπορούσε να υπολογιστεί και, συνεπώς, εκτιμήθηκε ως μηδενική.

108 Επίσης χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως αφαίρεσε η Επιτροπή από την εν λόγω αξία το ποσό των 5,5 εκατομμυρίων ευρώ για δαπάνες συντηρήσεως του μεταλλείου Ολυμπιάδας, όπως αυτές είχαν καθοριστεί συμβατικώς βάσει του άρθρου 3 της επίμαχης συμβάσεως (βλ. αιτιολογική σκέψη 75 της προσβαλλομένης αποφάσεως), σύμφωνα με το οποίο οι εν λόγω δαπάνες βάρυναν την Ελληνικός Χρυσός για χρονικό διάστημα τριών ετών κατ' ανώτατο όριο. Πράγματι, εφόσον ο αριθμός των ετών κατά τη διάρκεια των οποίων το εν λόγω μεταλλείο δεν θα βρισκόταν σε λειτουργία δεν μπορούσε να προβλεφθεί λόγω της ελλείψεως των απαραίτητων μεταλλευτικών αδειών, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της το πρόσθετο κόστος συντηρήσεως. Επιπλέον, η εν λόγω σύμβαση περιέχει στο άρθρο 4 ρήτρα καταγγελίας, σύμφωνα με την οποία, σε περίπτωση παραβάσεως, εκ μέρους ενός των συμβαλλομένων, των συμβατικών υποχρεώσεών του μεταξύ των οποίων και η εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου χορήγηση των μεταλλευτικών αδειών, η εν λόγω σύμβαση μπορούσε να καταγγελθεί από τον αντισυμβαλλόμενο. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση μη χορηγήσεως των εν λόγω αδειών, η Ελληνικός Χρυσός μπορούσε να απαλλαγεί από την υποχρέωσή της να υποστεί το κόστος συντηρήσεως για μεταγενέστερα των προβλεπομένων στο άρθρο 3.3 της εν λόγω συμβάσεως προθεσμιών έτη.

109 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να θεωρηθεί ότι η συλλογιστική που εκτίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 75 και 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι λογική και συνεπής και ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή.

110 Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από τα διάφορα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

111 Αυτό ισχύει, πρώτον, όσον αφορά τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της τον υπαρκτό στην υπό κρίση περίπτωση ιδιώτη πωλητή, ήτοι τον όμιλο Kinross/TVX Hellas, προκειμένου να εκτιμήσει κατά πόσον η τιμή των στοιχείων ενεργητικού που μεταβιβάστηκαν στο πλαίσιο της επίμαχης πωλήσεως ήταν σύμφωνη προς την αγοραία αξία τους.

112 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι ο όμιλος Kinross/TVX Hellas ήταν ο πρώην κύριος των εν λόγω στοιχείων ενεργητικού ο οποίος, έχοντας υποστεί σημαντικές ζημίες στο πλαίσιο της δραστηριότητάς του, επιδίωκε να θέσει τέρμα στο επενδυτικό σχέδιό του και, αφετέρου, ότι η τιμή που καθορίστηκε για την πώληση των μεταλλείων Κασσάνδρας στην Ελληνική Δημοκρατία προδήλως δεν προέκυψε από διαπραγμάτευση σχετικά με την αξία των πωλουμένων στοιχείων ενεργητικού συνεπαγόμενη την αντικειμενική αποτίμησή τους. Όπως ρητώς αναφέρεται στο κείμενο του προοιμίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού, η τιμή των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ χαρακτηρίζεται ως «εύλογη χρηματική αποζημίωση» που εξαλείφει όλες τις εκατέρωθεν αξιώσεις μεταξύ του εν λόγω πρώην κυρίου και της Ελληνικής Δημοκρατίας. Αυτό συνεπάγεται λογικά ότι συνυπολογίστηκαν όχι μόνον η αξία των στοιχείων ενεργητικού αυτών καθαυτά, αλλά επίσης και οι αξιώσεις που απέρρεαν από τη μη τήρηση άλλων υποχρεώσεων. Όμως, τέτοια στοιχεία είναι ξένα προς την αξία των στοιχείων ενεργητικού και εξαρτώνται από παρελθούσες πραγματικές περιστάσεις που δεν είναι κατ' ανάγκην κρίσιμες για έναν νέο αγοραστή για το μέλλον.

113 Εξάλλου, ο ισχυρισμός που αντλεί η Ελληνικός Χρυσός από το ότι ο μη αριθμητικώς προσδιορισμένος και μη απαιτητός χαρακτήρας των απαιτήσεων κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως πιστοποιεί ότι το ποσό των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ δεν αποτελούσε το αντικείμενο πραγματικού συμψηφισμού των απαιτήσεων είναι επίσης απορριπτέος. Πράγματι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο τα μέρη του εξωδικαστικού συμβιβασμού συνεννοήθηκαν για τη ρύθμιση των αμοιβαίων αξιώσεων και υποχρεώσεών τους, συμφώνησαν ότι ένα τέτοιο ποσό μπορούσε να θεωρηθεί ως «εύλογη χρηματική αποζημίωση», προς αποφυγή μακροχρόνιων και πολυδάπανων διαιτητικών και ενδίκων διαδικασιών και διενέξεων με αβέβαιη έκβαση (βλ. σημείο F του προοιμίου του εν λόγω συμβιβασμού). Συνεπώς, οι αξιώσεις αυτές υπολογίστηκαν αριθμητικώς και ήταν απαιτητές από τον χρόνο δημοσιεύσεως του νόμου με τον οποίο κυρώθηκε ο εν λόγω συμβιβασμός. Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στα σημεία D και E του προοιμίου του εν λόγω συμβιβασμού, προσδιορίστηκαν οι εν λόγω αξιώσεις, ήτοι, αφενός, οι αξιώσεις που προέβαλλε το Δημόσιο σχετικά με τη μη εκμετάλλευση των μεταλλείων και τη μη κατάθεση νέων μελετών για τη δημιουργία και τη λειτουργία της μεταλλουργίας χρυσού καθώς και οι αξιώσεις από τις (διαπιστωθείσες ή μη) παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και, αφετέρου, οι αξιώσεις της TVX Hellas, στηριζόμενες στις δηλώσεις όσον αφορά την παροχή εγγυήσεως και τη χορήγηση όλων των απαραίτητων αδειών και εγκρίσεων για την καλή λειτουργία των μεταλλείων αυτών και ειδικότερα εκείνες που αφορούσαν τις ζημίες από την απώλεια των επενδυτικών κεφαλαίων.

114 Συνεπώς, καίτοι δεν μπορεί να αποκλειστεί καταρχήν ότι το ποσό των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ αντιπροσωπεύει και τη σωστή αγοραία αξία των περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάστηκαν στη συνέχεια από την Ελληνική Δημοκρατία προς την Ελληνικός Χρυσός, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το ποσό αυτό δεν συνδεόταν με τον συμψηφισμό των απαιτήσεων που υφίσταντο μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της TVX Hellas. Βάσει των προεκτεθέντων, η Επιτροπή επίσης δεν υπέπεσε σε πραγματική πλάνη δεχόμενη, στις αιτιολογικές σκέψεις 53 έως 55 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι το εν λόγω ποσό ήταν αποτέλεσμα συμψηφισμού αμοιβαίων αξιώσεων μεταξύ των δύο μερών του εξωδικαστικού συμβιβασμού.

115 Ελλείψει εμπεριστατωμένων επιχειρημάτων των προσφευγουσών που να καταδεικνύουν ότι το αποτέλεσμα του συμψηφισμού των απαιτήσεων μπορούσε να αντικατοπτρίζει την πραγματική αγοραία αξία των μεταλλείων, στο μέτρο που οι αμοιβαίες απαιτήσεις που συμψηφίστηκαν μεταξύ των μερών αποτελούσαν συστατικά στοιχεία της αντικειμενικής αξίας των πωληθέντων στοιχείων ενεργητικού και, συνεπώς, της τιμής τους, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δέχθηκε, στην αιτιολογική σκέψη 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι αυτός ο συμψηφισμός απαιτήσεων δεν ήταν αντιπροσωπευτικός της αξίας των πωληθέντων στοιχείων ενεργητικού.

116 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως αρνήθηκε η Επιτροπή να λάβει υπόψη της τη συμπεριφορά του ομίλου Kinross/TVX Hellas στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής του ιδιώτη επενδυτή ως σημείο αναφοράς προς αποτίμηση των στοιχείων ενεργητικού που μεταβιβάστηκαν με την επίμαχη σύμβαση.

117 Το αυτό ισχύει, δεύτερον, και όσον αφορά το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι ένας ιδιώτης επενδυτής, στο συγκεκριμένο πλαίσιο της πωλήσεως των μεταλλείων, θα ενδιαφερόταν για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των μεταλλείων και, κατά συνέπεια, οι απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και της απασχολήσεως θα λαμβάνονταν υπόψη κατά την εκτίμηση της αξίας των εν λόγω μεταλλείων. Συναφώς, αφενός, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από το κείμενο της επίμαχης συμβάσεως δεν προκύπτει ότι το Ελληνικό Δημόσιο θέλησε, συμβαλλόμενο με την Ελληνικός Χρυσός, να ελέγξει τη μεταβίβαση των ευθυνών, στον περιβαλλοντικό και εργασιακό τομέα, από τον παλαιό στον νέο ιδιοκτήτη ή ότι χρειάστηκε να ενεργήσει ταχέως προς αποφυγή της επιδεινώσεως της βλάβης του περιβάλλοντος ή των εργασιακών προβλημάτων. Αντιθέτως, το Ελληνικό Δημόσιο προέβλεψε στην εν λόγω σύμβαση ρήτρα που απαλλάσσει καθ' ολοκληρίαν την Ελληνικός Χρυσός από κάθε ευθύνη για βλάβες του περιβάλλοντος ή ζημίες προκληθείσες σε τρίτους και οι οποίες επήλθαν μετά τη δημοσίευση του νόμου με τον οποίο κυρώθηκε η σύμβαση ή των οποίων οι γενεσιουργοί αιτίες ήταν προγενέστερες της εν λόγω δημοσιεύσεως. Πλήρης απαλλαγή προβλέπεται σε περίπτωση καταγγελίας της επίμαχης συμβάσεως για ευθύνες που γεννήθηκαν μετά την υπογραφή της εν λόγω συμβάσεως (βλ. άρθρο 1.3 της συμβάσεως αυτής).

118 Τρίτον, απορριπτέα είναι και η επιχειρηματολογία της Ελληνικής Δημοκρατίας σύμφωνα με την οποία, με την παρέμβασή της στην επίμαχη αγοραπωλησία, περιόρισε τις απώλειες που θα είχαν προκύψει από την πλήρη παύση της λειτουργίας των μεταλλείων Κασσάνδρας. Πράγματι, ο εύλογος χαρακτήρας της συγκεκριμένης ενέργειας των δημοσίων αρχών ή της δημόσιας επιχειρήσεως που χορήγησαν την ενίσχυση δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση εξακριβώσεως του κατά πόσον τα επίμαχα μέτρα παρέχουν στην αποδέκτρια επιχείρηση οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο η επιχείρηση αυτή δεν θα είχε επιτύχει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς και δεν αρκεί, συνεπώς, για να καταστήσει το επίμαχο μέτρο σύμφωνο με το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, Ελλάδα κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-415/05, Τ-416/05 και Τ-423/05, Συλλογή, EU:T:2010:386, σκέψεις 213 και 214).

119 Τέταρτον, το επιχείρημα της Ελληνικός Χρυσός, στο πλαίσιο του λόγου αυτού, περί υπάρξεως πλάνης περί τα πράγματα όσον αφορά την εγγραφή της επενδύσεως στα μεταλλεία Κασσάνδρας ως ζημίας στην ετήσια έκθεση του ομίλου Kinross/TVX Hellas είναι επίσης αλυσιτελές.

120 Αφενός, το επιχείρημα αυτό συγχέεται με το επιχείρημα περί υποτιθέμενης πλάνης κατά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή στο μέτρο που η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της τη συμπεριφορά του υπαρκτού επενδυτή, του ομίλου Kinross/TVX Hellas, κατά την εκτίμηση της αγοραίας αξίας των μεταβιβασθέντων στοιχείων ενεργητικού, όπως αναλύθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 110 έως 116. Αφετέρου, όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 52 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η λογιστική αξία μιας εταιρίας δεν ταυτίζεται πάντοτε με την αγοραία αξία όταν πρόκειται για την εκτίμηση των στοιχείων ενεργητικού προς καθορισμό της τιμής τους στο πλαίσιο ορισμένης πωλήσεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 118 απόφαση Ελλάδα κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2010:386, σκέψεις 307 έως 309).

121 Ως εκ τούτου, ελλείψει στοιχείων που να καταδεικνύουν την αντιστοιχία μεταξύ της λογιστικής αξίας των μεταβιβασθέντων στο πλαίσιο της επίμαχης πωλήσεως στοιχείων ενεργητικού και της αγοραίας αξίας, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της την εν λόγω αξία στην αιτιολογική σκέψη 52 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

122 Πέμπτον, όσον αφορά τις αιτιάσεις των προσφευγουσών περί εσφαλμένου υπολογισμού της αξίας των μεταβιβασθέντων με την επίμαχη σύμβαση μεταλλείων, πρέπει προκαταρκτικώς να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως, εξηγεί ότι εξέτασε κάθε ένα

από τα τρία επιμέρους επίμαχα μεταλλεία ως προς δύο ζητήματα, ήτοι, αφενός, την αξία του μεταλλείου, η οποία πρέπει να βασίζεται στους οικονομικούς παράγοντες που ίσχυαν κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, και, αφετέρου, την ικανότητα λειτουργίας του μεταλλείου, που επιτρέπει να επιτευχθεί η αξία αυτή.

123 Συναφώς, η Ελληνικός Χρυσός αμφισβητεί ότι η Επιτροπή προέβη σε χωριστό υπολογισμό για κάθε ένα από τα επίμαχα μεταλλεία. Προς τούτο, επικαλέστηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, την απόφαση 1492/2013 του Συμβουλίου της Επικρατείας της 17ης Απριλίου 2013, που έκρινε ότι τα μεταλλεία Κασσάνδρας αποτελούσαν ενιαία και αδιαίρετη οντότητα. Το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι το επιχείρημα αυτό δεν είναι βάσιμο, καθόσον παραβλέπει ότι η συνολική αξία των εν λόγω μεταλλείων δεν είναι παρά το άθροισμα της αξίας καθενός από αυτά και ότι η αρνητική αξία ενός από τα μεταλλεία αυτά επηρεάζει τη θετική αξία των λοιπών.

124 Όσον αφορά, πρώτον, τον υπολογισμό της αξίας καθενός από τα επίμαχα μεταλλεία, το Γενικό Δικαστήριο παραπέμπει στα διαλαμβανόμενα ανωτέρω στις σκέψεις 100 έως 109.

125 Όσον αφορά, δεύτερον, την αξία της γης, πρέπει να υπομνησθεί ότι με την επίμαχη σύμβαση μεταβιβάζεται, μεταξύ άλλων στοιχείων ενεργητικού, μεγάλος αριθμός ακινήτων και γηπέδων, οικοδομήσιμων, μη οικοδομήσιμων και αγροτικών (βλ. άρθρο 1, μέρος Α, της εν λόγω συμβάσεως). Η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 81 της προσβαλλομένης αποφάσεως, χαρακτηρίζει τα γήπεδα αυτά ως στοιχεία του ενεργητικού της μεταλλευτικής επιχειρήσεως και όχι ως ακίνητη περιουσία υπό την ευρεία έννοια του όρου, λόγω των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι τα μεταλλεία Κασσάνδρας δεν βρίσκονταν σε λειτουργία κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, τα εν λόγω γήπεδα είχαν μειωμένη αξία, λόγω της αδυναμίας χρησιμοποιήσεώς τους.

126 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 81 της προσβαλλομένης αποφάσεως, έλαβε ως σημείο αναφοράς για την αποτίμηση των εν λόγω γηπέδων την έκθεση πραγματογνωμοσύνης, θεωρώντας τα ως στοιχεία ενεργητικού διακρινόμενα από τα μεταλλεία, δεχόμενη παράλληλα ότι δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς πλην της μεταλλευτικής δραστηριότητας. Η εκτίμηση αυτή πρέπει να γίνει δεκτή, εφόσον τα γήπεδα αυτά συνιστούν πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία που έχουν εγγενή και οικονομικώς δυνάμενη να υπολογιστεί αξία.

127 Επιπλέον, εφόσον η έκθεση πραγματογνωμοσύνης ήταν βασισμένη σε στοιχεία που παρέσχε η Ελληνικός Χρυσός για την εκτίμηση της αξίας των εν λόγω μεταλλείων και δεν συνιστούσε, συνεπώς, πραγματικά ανεξάρτητη εκτίμηση, η Επιτροπή επαλήθευσε την αξία των επίμαχων γηπέδων, όπως αυτή αναφέρεται στην εν λόγω έκθεση ως αντιστοιχούσα σε έξι εκατομμύρια ευρώ, κάνοντας, μεταξύ άλλων, χρήση του τιμήματος που είχε καταβάλει για την αγορά τους η TVX Hellas το 1995 και αναπροσαρμόζοντας το τίμημα αυτό σύμφωνα με τον γενικό δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής για την περίοδο 1995-2003 (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 84 έως 86 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

128 Με την προσέγγιση αυτή, η Επιτροπή κατέληξε σε αξία 3,5 εκατομμυρίων ευρώ για τα γήπεδα που είχε αγοράσει η TVX Hellas το 1995 και 1,1 εκατομμυρίων ευρώ για τις 70 επιπλέον εκτάσεις που αγόρασε η εταιρία αυτή μετά το 1995. Η αξία των τελευταίων αυτών εκτάσεων συνήχθη από τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρίας αυτής, η δε Επιτροπή θεώρησε την τιμή που αναφερόταν στις καταστάσεις αυτές ως αντιπροσωπευτική σε μια οικονομία αγοράς, καθόσον είχαν καθοριστεί από την ίδια την αγορά (βλ. αιτιολογική σκέψη 88 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Το συνολικό ποσό των 4,6 εκατομμυρίων ευρώ στο οποίο κατέληξε ο υπολογισμός αυτός αναπροσαρμόστηκε βάσει του ελληνικού γενικού δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής για τις περιόδους 1995-2003 και 1998-2003, φθάνοντας έτσι τα 5,9 εκατομμύρια ευρώ. Συνεπώς, η Επιτροπή κατέληξε σε ποσό που προσέγγιζε σε μεγάλο βαθμό το προτεινόμενο από την έκθεση πραγματογνωμοσύνης και το θεώρησε, συνεπώς, αντιπροσωπευτικό της αγοραίας αξίας τον Δεκέμβριο του 2003 (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 89 και 90 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

129 Εντούτοις, αφενός, οι ίδιες οι ελληνικές αρχές παραδέχθηκαν, κατά τη διοικητική διαδικασία, ότι θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη η αξία των γηπέδων που καθορίστηκε στο πλαίσιο του ανοικτού διαγωνισμού του 1995 (βλ. αιτιολογική σκέψη 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

130 Αφετέρου, αυτό θα ήταν σύμφωνο προς τη νομολογία, η οποία αναγνωρίζει ότι το κόστος αγοράς μπορεί να παράσχει μια δευτερεύουσα ή έμμεση ένδειξη περί της αξίας ενός γηπέδου (απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Scott κατά Επιτροπής, T-366/00, Συλλογή, EU:T:2003:113, σκέψη 106, μη αναιρεσιβληθείσα ως προς το σημείο αυτό). Εν προκειμένω, η Επιτροπή χρησιμοποίησε πράγματι το τίμημα που κατέβαλε η TVX Hellas, όταν αγόρασε τα γήπεδα το 1995, προκειμένου να επαληθεύσει και να επιβεβαιώσει την αξία τους που είχε ήδη εκτιμηθεί με την έκθεση πραγματογνωμοσύνης, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 86 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

131 Συναφώς, οι επικρίσεις όσον αφορά την εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή του γενικού δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής προς τον σκοπό της προσαρμογής της αξίας των επίμαχων γηπέδων με βάση τον πληθωρισμό έως το 2003, στο μέτρο που ο δείκτης αυτός έχει εφαρμογή στα βιομηχανικά αγαθά και όχι στα γήπεδα επί των οποίων παράγονται τα αγαθά αυτά, δεν μπορούν να θεωρηθούν πειστικές. Πράγματι, αφενός, στην Επιτροπή εναπέκειτο να αναζητήσει την αξία που είχαν τα εν λόγω γήπεδα όχι το 1995, αλλά κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, το 2003, και, αφετέρου, στο μέτρο που δεν υπήρχε δείκτης τιμών για τα βιομηχανικά γήπεδα, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη είτε να εφαρμόσει τον δείκτη τιμών των εμπορικών ακινήτων είτε τον γενικό δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής, τον οποίο και χρησιμοποίησε εν προκειμένω. Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η επιλογή αυτή είναι μάλλον ευνοϊκή για τις προσφεύγουσες, καθόσον καταλήγει σε τιμή χαμηλότερη από αυτή στην οποία θα είχε οδηγήσει η εφαρμογή του δείκτη τιμών των εμπορικών ακινήτων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κάνοντας χρήση του γενικού δείκτη τιμών βιομηχανικής παραγωγής. Ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι, εν προκειμένω, παρέσχε μια αξία των γηπέδων που αντιστοιχούσε, με επαρκή ακρίβεια, στην αξία που είχαν τον Δεκέμβριο του 2003, όπως απαιτείται από τη συναφή νομολογία (προμνησθείσα στη σκέψη 130 απόφαση Scott κατά Επιτροπής, EU:T:2003:113, σκέψη 100).

132 Βάσει των προεκτεθέντων, πρέπει να απορριφθεί η σχετική με τον υπολογισμό της αξίας των επίμαχων γηπέδων αιτίαση των προσφευγουσών.

133 Όσον αφορά, τρίτον, την αξία των επίμαχων αποθεμάτων μεταλλευμάτων, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το Ελληνικό Δημόσιο μεταβίβασε στην Ελληνικός Χρυσός, με την επίμαχη σύμβαση, αφενός, αποθέματα χρυσοφόρων μεταλλευμάτων και, αφετέρου, κοιτάσματα συμπυκνωμάτων άλλων μετάλλων (μολύβδου και ψευδαργύρου).

134 Όσον αφορά τα αποθέματα χρυσοφόρων μεταλλευμάτων, στο πλαίσιο της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή δέχεται ότι η αξία των εν λόγω αποθεμάτων χρυσού ήταν αρνητική κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, λόγω της σχέσεως τιμής/κόστους, λαμβανομένων υπόψη της σχετικά χαμηλής τιμής του χρυσού και των συναφών εξόδων μεταφοράς και επεξεργασίας των συμπυκνωμάτων χρυσού, που υπολογίζονται στην αιτιολογική σκέψη 92 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η Επιτροπή υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι η έκθεση πραγματογνωμοσύνης δεν αποτιμά την αξία των μεταλλευμάτων χρυσού. Ως εκ τούτου, καταλήγει ότι ο υπολογισμός της εν λόγω αξίας είναι ανέφικτος (βλ. αιτιολογική σκέψη 93 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

135 Πράγματι, όσον αφορά τα αποθέματα χρυσοφόρων μεταλλευμάτων, η Επιτροπή θεωρεί ότι ένας συνετός επενδυτής δεν θα προέβαινε στην επεξεργασία τους για να αποφύγει τις ζημίες και, επομένως, η αξία τους δεν ήταν αρνητική αλλά μηδενική. Εντούτοις, η Ελληνική Δημοκρατία παρατήρησε ότι τα συμπυκνώματα χρυσού εμφανίζουν περιεκτικότητα σε αρσενικό περίπου 10 % και ότι, όταν δεν είναι εμπορεύσιμα, κατατάσσονται στα επικίνδυνα απόβλητα, των οποίων η επεξεργασία και η διαχείριση είναι υποχρεωτικές δυνάμει της οδηγίας 2006/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας (ΕΕ L 102, σ. 15). Ωστόσο, δικαίως η Επιτροπή παρατήρησε ότι το

περιβαλλοντικό κόστος είχε ήδη ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο του υπολογισμού της αξίας των μεταλλείων και ότι, ως εκ τούτου, δεν χρειαζόταν να αφαιρεθεί εκ νέου στο πλαίσιο της αποτιμήσεως των εν λόγω αποθεμάτων.

136 Όσον αφορά τα λοιπά συμπυκνώματα μεταλλευμάτων που περιέχονταν στα μεταβιβασθέντα κοιτάσματα, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην περιλαμβανόμενη στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης εκτίμηση των συμπυκνωμάτων που υπήρχαν στις 30 Ιουνίου 2004, βάσει της πρότυπης μεθόδου υπολογισμού που χρησιμοποιείται για την πληρωμή των μετάλλων και η οποία παρέχει την καθαρή απόδοση ενός μεταλλουργείου (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 95 και 96 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Στη συνέχεια, πολλαπλασίασε τις ποσότητες μεταλλεύματος (που γνωστοποιήθηκαν από την Ελληνικός Χρυσός) τον Δεκέμβριο του 2003 επί την τιμή των μετάλλων, όπως αυτή αναφέρεται στις τιμές του Χρηματιστηρίου Μετάλλων, καταλήγοντας στην αξία των 3 εκατομμυρίων ευρώ. Εξάλλου, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, δεδομένου ότι τα κοιτάσματα πωλήθηκαν από την Ελληνικός Χρυσός τον Δεκέμβριο του 2004, ήτοι μετά την κατάρτιση της εν λόγω εκθέσεως, δεν υπήρχε καμία άλλη πώληση σύγχρονη της επίμαχης πωλήσεως που θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη για συγκριτική ανάλυση. Συνεπώς, ο υπολογισμός της Επιτροπής δεν πάσχει από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ως προς το σημείο αυτό.

137 Εξάλλου, το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι, κατ' ουσίαν, κατά τον χρόνο της πωλήσεως προς την Ελληνικός Χρυσός, οι ποσότητες μεταλλευμάτων που περιέχονταν στα μεταβιβασθέντα κοιτάσματα ήταν μικρότερες από τις εκτιμηθείσες με την έκθεση πραγματογνωμοσύνης πρέπει να απορριφθεί, καθόσον η Επιτροπή δεν έλαβε συναφώς γνώση κατά τη διοικητική διαδικασία. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η νομιμότητα αποφάσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται με βάση τα στοιχεία τα οποία η Επιτροπή είχε στη διάθεσή της κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως (βλ. απόφαση της 20ής Μαρτίου 2013, Rousse Industry κατά Επιτροπής, T-489/11, EU:T:2013:144, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), ο δε προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλεστεί, ενώπιον του δικαστή, πραγματικά στοιχεία που δεν προβλήθηκαν κατά την προβλεπόμενη από το άρθρο 108 ΣΛΕΕ διαδικασία που προηγείται της ασκήσεως της προσφυγής. Ομοίως, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη τυχόν πραγματικά ή νομικά στοιχεία που μπορούσαν να της έχουν υποβληθεί κατά τη διοικητική διαδικασία, αλλά τα οποία δεν της υποβλήθηκαν, καθόσον η Επιτροπή δεν υποχρεούται να εξετάζει αυτεπαγγέλτως και υποθετικά ποια είναι τα στοιχεία που θα μπορούσαν να της έχουν υποβληθεί (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Wam Industriale κατά Επιτροπής, T-303/10, EU:T:2012:505, σκέψη 119 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

138 Συνεπώς, η παρούσα αιτίαση πρέπει να απορριφθεί στο μέτρο που αναφέρεται σε εσφαλμένο υπολογισμό της αξίας των λοιπών συμπυκνωμάτων μεταλλεύματος που περιέχονταν στα μεταβιβασθέντα κοιτάσματα.

139 Υπό το φως του συνόλου των προεκτεθέντων, πρέπει να απορριφθεί το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως όσον αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως στο σύνολό του, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο δεν διαπιστώνει πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή ούτε κάποια άλλη εσφαλμένη εφαρμογή, από πλευράς πραγματικών περιστατικών ή υπολογισμού, του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

– Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά πεπλανημένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της χρησιμοποιήσεως κρατικών πόρων

140 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή, υποστηρίζοντας στην αιτιολογική σκέψη 106 της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι η Ελληνική Δημοκρατία διαδραμάτισε ρόλο πωλητή και όχι απλού διαμεσολαβητή προς διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, δεν εκτίμησε ορθώς τα πραγματικά περιστατικά και, κατά συνέπεια, εσφαλμένως έκρινε ότι πληρούνταν το κριτήριο των κρατικών πόρων. Συγκεκριμένα, αφενός, η πράξη συνίστατο στην πραγματικότητα σε συμβάσεις

«καθρέπτη», διαδοχικές συμβάσεις ή συμβάσεις «back-to-back» μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων και, συνεπώς, το Ελληνικό Δημόσιο διαδραμάτισε ρόλο απλού διαμεσολαβητή προκειμένου να αναζητηθεί αγοραστής και να διασφαλιστεί η αδιάκοπη λειτουργία των μεταλλείων σε συνδυασμό με την αδιάλειπτη προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας στην περιοχή.

141 Αφετέρου, τα κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν για την πληρωμή του τιμήματος της επίμαχης πωλήσεως των μεταλλείων Κασσάνδρας και τα οποία καταβλήθηκαν απευθείας από την TVX Hellas, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2 της επίμαχης συμβάσεως, δεν συνιστούσαν άμεση απώλεια κρατικών πόρων δυνάμενη να καταλογιστεί στο Ελληνικό Δημόσιο, καθόσον δεν υπήρξε καμία άμεση ή έμμεση μεταφορά πόρων κατά την έννοια της συναφούς νομολογίας.

142 Επιπλέον, κατά την Ελληνική Δημοκρατία, ο ρόλος του απλού διαμεσολαβητή τον οποίο διαδραμάτισε στο πλαίσιο της επίμαχης αγοραπωλησίας επιβεβαιώνεται από τη θέση που έλαβε συναφώς η μονάδα «Νομοθεσία των Δημοσίων Συμβάσεων» της διευθύνσεως «Δημόσιες Συμβάσεις» της γενικής διευθύνσεως «Εσωτερική Αγορά και Υπηρεσίες» με την επιστολή που απηύθυνε, στις 21 Σεπτεμβρίου 2009, στον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Ανάπτυξης, απαντώντας σε ερώτημά του ως προς το αν η επίμαχη σύμβαση ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου περί δημοσίων συμβάσεων. Αυτή η θέση επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει υποχρέωση διεξαγωγής διαγωνισμού για την πώληση μεταλλείων.

143 Η Ελληνικός Χρυσός προσθέτει ότι το γεγονός ότι τα επίμαχα στοιχεία ενεργητικού ή το ποσό των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ ουδέποτε ενεγράφησαν στον προϋπολογισμό των Ελληνικού Δημοσίου καθιστά αδύνατη, κατά το ελληνικό δίκαιο, την ανάκτηση της ενισχύσεως, όπως απαιτεί η προσβαλλόμενη απόφαση. Το Ελληνικό Δημόσιο θα έπρεπε να θεσπίσει νέα ειδική νομοθεσία προκειμένου να εκπληρώσει την υποχρέωση ανακτήσεως.

144 Κατά την Ελληνική Δημοκρατία, δεν αρκεί, προς χαρακτηρισμό του τιμήματος πωλήσεως των μεταλλείων Κασσάνδρας ως κρατικής ενισχύσεως, το ότι το εν λόγω τίμημα ήταν χαμηλότερο από την αγοραία αξία, το ότι το Ελληνικό Δημόσιο απέκτησε, επί ένα ιδεατό χρονικό διάστημα, την κυριότητα των στοιχείων ενεργητικού της TVX Hellas πριν τα μεταβιβάσει στην αγοράστρια Ελληνικός Χρυσός και το ότι το Ελληνικό Δημόσιο έλεγχε το σύνολο των συναλλαγών αυτών και τις κύρωσε με νόμο.

145 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα των προσφευγουσών.

146 Όσον αφορά την προϋπόθεση της χρησιμοποιήσεως κρατικών πόρων και, συνεπώς, της δυνατότητας καταλογισμού του επίμαχου μέτρου στο Δημόσιο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, για να μπορεί ένα πλεονέκτημα να χαρακτηριστεί ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου [107], παράγραφος 1, [ΣΛΕΕ], πρέπει, αφενός, να χορηγείται άμεσα ή έμμεσα με κρατικούς πόρους (βλ. απόφαση της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-482/99, Συλλογή, EU:C:2002:294, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

147 Αφετέρου, το πλεονέκτημα πρέπει να προκύπτει από μεταφορά κρατικών πόρων. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, μόνον τα πλεονεκτήματα που χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα από κρατικούς πόρους ή συνιστούν πρόσθετη επιβάρυνση για το Δημόσιο θεωρούνται ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 19ης Μαρτίου 2013, Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., C-399/10 P και C-401/10 P, Συλλογή, EU:C:2013:175, σκέψη 99 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Οι δύο αυτές προϋποθέσεις είναι διαφορετικές και ισχύουν σωρευτικώς (απόφαση της 5ης Απριλίου 2006, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, T-351/02, Συλλογή, EU:T:2006:104, σκέψη 103).

148 Συναφώς, δεν είναι αναγκαίο σε όλες τις περιπτώσεις να αποδεικνύεται ότι υπήρξε μεταφορά κρατικών πόρων προκειμένου το πλεονέκτημα που χορηγήθηκε σε μία ή πλείονες επιχειρήσεις να μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση, υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Συνεπώς,

θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις και οι παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικά βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ιδίας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 147 απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., EU:C:2013:175, σκέψεις 100 και 101 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

149 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει τις κρατικές παρεμβάσεις με γνώμονα τα αποτελέσματά τους (βλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά EDF, C-124/10 P, Συλλογή, EU:C:2012:318, σκέψη 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· προμνησθείσα στη σκέψη 147 απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., EU:C:2013:175, σκέψη 102).

150 Έτσι, μια κρατική παρέμβαση η οποία ενδεχομένως περιάγει τις επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόζεται σε πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση προς άλλες επιχειρήσεις και συγχρόνως εγκυμονεί αρκούντως συγκεκριμένο κίνδυνο επιπλέον επιβαρύνσεως του Δημοσίου στο μέλλον είναι ικανή να επιβαρύνει τους κρατικούς πόρους (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 147 απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., EU:C:2013:175, σκέψη 106 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

151 Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι πλεονεκτήματα παρεχόμενα υπό μορφή κρατικής εγγυήσεως μπορούν να συνεπάγονται πρόσθετη επιβάρυνση για το Δημόσιο (αποφάσεις της 1ης Δεκεμβρίου 1998, Ecotrade, C-200/97, Συλλογή, EU:C:1998:579, σκέψη 43· της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Residex Capital IV, C-275/10, Συλλογή, EU:C:2011:814, σκέψεις 39 έως 42, και Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., προμνησθείσα στη σκέψη 147, EU:C:2013:175, σκέψη 107).

152 Εξάλλου, από τη νομολογία προκύπτει ότι, εφόσον, από οικονομικής απόψεως, η τροποποίηση των συνθηκών της αγοράς, από την οποία απορρέει έμμεσο πλεονέκτημα για ορισμένες επιχειρήσεις, αποτελεί επακόλουθο της απώλειας πόρων για τις δημόσιες αρχές, ακόμα και αυτοτελώς λαμβανόμενη απόφαση εκ μέρους των επενδυτών δεν εξαλείφει τη σχέση που υφίσταται μεταξύ της εν λόγω απώλειας πόρων και του πλεονεκτήματος του οποίου τυγχάνουν οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις (προμνησθείσα στη σκέψη 147 απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., EU:C:2013:175, σκέψη 108).

153 Κατά συνέπεια, προς διαπίστωση της υπάρξεως κρατικής ενισχύσεως, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει ότι υφίσταται αρκούντως άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, του πλεονεκτήματος που παρασχέθηκε στον ωφεληθέντα και, αφετέρου, της μειώσεως των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού, ή ακόμα και ενός αρκούντως συγκεκριμένου κινδύνου επιβαρύνσεώς του (προμνησθείσα στη σκέψη 147 απόφαση Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής κ.λπ. και Επιτροπή κατά Γαλλίας κ.λπ., EU:C:2013:175, σκέψη 109).

154 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη σύμβαση από την οποία απορρέει το πλεονέκτημα υπέρ της Ελληνικός Χρυσός συνήφθη μεταξύ της εταιρίας αυτής και του Ελληνικού Δημοσίου. Στο πλαίσιο της συμβάσεως αυτής, το Ελληνικό Δημόσιο, ως πωλητής, αναλαμβάνει ορισμένες υποχρεώσεις έναντι του αντισυμβαλλομένου και του απονέμει ορισμένα δικαιώματα, όπως οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που προκύπτουν από τα άρθρα 1.3, 3.3 και 4 της συμβάσεως αυτής. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πλεονέκτημα που απορρέει από τη σύμβαση αυτή, στη σύναψη της οποίας το Ελληνικό Δημόσιο πρωτοστάτησε και την οποία υπέγραψε και εγγυήθηκε, μπορεί να καταλογιστεί σ' αυτό.

155 Όσον αφορά το γεγονός ότι το πλεονέκτημα χορηγείται ευθέως ή εμμέσως από κρατικούς πόρους, πρέπει να παρατηρηθεί, πρώτον, ότι η επίμαχη πώληση, ήτοι η μεταπώληση των μεταλλείων Κασσάνδρας στην Ελληνικός Χρυσός σε τιμή χαμηλότερη της αγοραίας τιμής, συνεπάγεται μείωση

των εσόδων του Ελληνικού Δημοσίου σε σχέση προς τα έσοδα που θα μπορούσε να έχει αποκομίσει και, συνεπώς, απώλεια πόρων. Αυτό και μόνον το γεγονός συνεπάγεται πλεονέκτημα για την εταιρία που αποκτά τα αγαθά και επιβάρυνση ικανή να μειώσει τους κρατικούς πόρους. Δεύτερον, με τις αναληφθείσες υποχρεώσεις, δυνάμει των άρθρων 1.3, 3.3 και 4 της επίμαχης συμβάσεως, που κυρώθηκαν με τα άρθρα 52 και 53 του ελληνικού νόμου 3220/2004, το Ελληνικό Δημόσιο εξέθεσε τον προϋπολογισμό του στον κίνδυνο επιβαρύνσεων συνδεομένων με τις ενδεχόμενες δράσεις που θα πρέπει να αναλάβει προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις εφαρμοστέες νομοθετικές διατάξεις αντί της αγοράστριας. Οι εγγυήσεις αυτές που παρέσχε το Ελληνικό Δημόσιο δημιουργούν αρκούντως συγκεκριμένο κίνδυνο επιπλέον επιβαρύνσεως για το Δημόσιο στο μέλλον, υπό την έννοια της προπαρατεθείσας στις σκέψεις 151 και 153 νομολογίας.

156 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη κρίνοντας, στις αιτιολογικές σκέψεις 105 έως 107 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι πληρούνταν το κριτήριο της μεταφοράς κρατικών πόρων.

157 Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

158 Πρώτον, όσον αφορά το επιχείρημα των προσφευγουσών περί υπάρξεως ενιαίας πράξεως, συνιστάμενης σε συμβάσεις «back-to-back» μεταξύ ιδιωτών, αφενός, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα κείμενα τόσο της επίμαχης συμβάσεως όσο και του εξωδικαστικού συμβιβασμού αναφέρονται ρητώς στην απόκτηση των συγκεκριμένων αγαθών από το Ελληνικό Δημόσιο (βλ. σημείο ΙΙ, στοιχεία a και e, του εξωδικαστικού συμβιβασμού καθώς και προοίμιο, παράγραφος 3, στοιχείο a, και άρθρο 1 της επίμαχης συμβάσεως). Πράγματι, το Ελληνικό Δημόσιο κατ' ανάγκην απέκτησε τα εν λόγω αγαθά προκειμένου να μεταβιβάσει, στη συνέχεια, την κυριότητά τους στην Ελληνικός Χρυσός. Εξάλλου, η μη μεταγραφή της πωλήσεως των εν λόγω αγαθών στο όνομα του Ελληνικού Δημοσίου, την οποία επικαλείται η Ελληνικός Χρυσός προς κατάδειξη του ότι δεν περιήλθαν στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου, προβλεπόταν ρητώς, κατ' εξαίρεση από τις κοινώς ισχύουσες διατάξεις, από το άρθρο 51, παράγραφος 2, στοιχείο α', του νόμου 3220/2004. Αυτή, ωστόσο, η ειδική νομοθετική διάταξη δεν εμπόδιζε να περιέλθουν προσκαίρως τα αγαθά στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου. Πράγματι, αν το εν λόγω Δημόσιο δεν ήταν κύριος των εν λόγω αγαθών, δεν θα είχε μπορέσει να μεταβιβάσει την κυριότητά τους στην Ελληνικός Χρυσός.

159 Δεύτερον, το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας σχετικά με την απουσία άμεσης μεταφοράς κρατικών πόρων πρέπει επίσης να απορριφθεί, στο μέτρο που στηρίζεται σε ελλειπτική και εσφαλμένη ερμηνεία της νομολογίας. Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 147 έως 149, η άμεση μεταφορά πόρων δεν είναι αναγκαία.

160 Τέλος, είναι απορριπτέο το επιχείρημα της Ελληνικός Χρυσός ότι η ανάκτηση της ενισχύσεως είναι αδύνατη δεδομένου ότι το Ελληνικό Δημόσιο θα έπρεπε να θεσπίσει νέα ειδική νομοθεσία προς τούτο, λόγω του ότι τα επίμαχα στοιχεία ενεργητικού ή το ποσό των ένδεκα εκατομμυρίων ευρώ ουδέποτε ενεγράφησαν στον κρατικό προϋπολογισμό. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ο μοναδικός λόγος που μπορεί να επικαλεστεί κράτος μέλος αποδέκτης αποφάσεως που διατάσσει την ανάκτηση ενισχύσεως προς δικαιολόγηση της μη ανακτήσεως μιας ενισχύσεως η οποία κηρύχθηκε ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά είναι αυτός που βασίζεται σε απόλυτη αδυναμία ορθής εκτελέσεως της αποφάσεως που διατάσσει την ανάκτηση (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 12ης Μαΐου 2005, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-415/03, Συλλογή, EU:C:2005:287, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ωστόσο, τυχόν ανάγκη θεσπίσεως ειδικής προς τούτο νομοθεσίας δεν συνιστά τέτοια απόλυτη αδυναμία, αλλά εμπίπτει μάλλον στην υποχρέωση την οποία υπέχει το εν λόγω κράτος μέλος να συνεργαστεί καλόπιστα για να υπερπηδήσει τις δυσκολίες στο πλαίσιο της πλήρους τηρήσεως των διατάξεων της Συνθήκης, ιδίως δε εκείνων που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-415/03, EU:C:2005:287, σκέψη 42).

161 Βάσει των προεκτεθέντων, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

– Επί του τρίτου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου (υπόθεση T-233/11)

162 Πρώτον, η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει παράβαση των κανόνων περί καθορισμού της σχετικής αγοράς στο δίκαιο του ανταγωνισμού καθόσον η Επιτροπή περιέλαβε στην αγορά αυτή και τα μέταλλα που περιέχονται στα κοιτάσματα. Κατ' αυτήν, κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, το μόνο μεταλλείο με δυνατότητα λειτουργίας μεταξύ των επίμαχων μεταλλείων ήταν το μεταλλείο Στρατωνίου, δεδομένου δε ότι το μεταλλείο αυτό παρήγε μόνον μεταλλεύματα μολύβδου και ψευδαργύρου, η εν λόγω πώληση αφορούσε μόνον την αγορά αυτών των μεταλλευμάτων.

163 Δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί την περιεχόμενη στην αιτιολογική σκέψη 110 της προσβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση της Επιτροπής ότι οι δραστηριότητες εξορύξεως ψευδαργύρου, χαλκού, μολύβδου, χρυσού και αργύρου αναπτύσσονται σε ένδεκα κράτη μέλη, πέραν της Ελλάδας, και ότι τα προϊόντα αυτά αποτελούσαν αντικείμενο εμπορίας σε ολόκληρη την Ένωση. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι η διαπίστωση αυτή δεν μπορούσε να αφορά παρά την αγορά των μετάλλων, η οποία δεν ήταν η ορθή σχετική αγορά. Αντιθέτως, οι ανταγωνιστές παραγωγοί μεταλλευμάτων μολύβδου και ψευδαργύρου (που αποτελούν την ορθή σχετική αγορά) είναι εγκατεστημένοι, αντιστοίχως, σε έξι και πέντε από τα ένδεκα κράτη μέλη που μνημονεύει η Επιτροπή, όπως αναφέρεται σε έκθεση που επιγράφεται «Olympias Marketing Study». Εξάλλου, η επιρροή της Ελληνικός Χρυσός στον ανταγωνισμό υπήρξε αμελητέα καθόσον, το επόμενο της επίμαχης πωλήσεως έτος, η παραγωγή της αντιπροσώπευε μόνον το 0,2 % της εξορυκτικής παραγωγής ψευδαργύρου και το 0,9 % της εξορυκτικής παραγωγής μολύβδου στην ευρωπαϊκή αγορά. Τέλος, κατά την Ελληνική Δημοκρατία, η εν λόγω πώληση είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής των προμνησθέντων μεταλλευμάτων εντός της Ένωσης. Τα μεταλλεύματα αυτά κάλυπταν αντιστοίχως μόνον το 34 % και το 54 % της δυναμικότητας της μεταλλουργίας της Ένωσης, το δε έλλειμμα καλυπτόταν με εισαγωγές από χώρες εκτός Ένωσης. Ως εκ τούτου, η πώληση αυτή ευνόησε και δεν νόθευσε την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

164 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της Ελληνικής Δημοκρατίας.

165 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι δύο προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σχετικά με τον επηρεασμό του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου και τη στρέβλωση του ανταγωνισμού είναι, κατά κανόνα, αδιάρρηκτα συνδεδεμένες. Ειδικότερα, όταν χρηματική ενίσχυση χορηγούμενη από το κράτος ενισχύει τη θέση μίας επιχειρήσεως έναντι άλλων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, πρέπει να θεωρείται ότι το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση (βλ. απόφαση της 30ής Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας και Wam, C-494/06 P, EU:C:2009:272, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

166 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι οι ενισχύσεις έχουν πραγματικές επιπτώσεις στο μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και στρεβλώνουν όντως τον ανταγωνισμό, αλλά να εξετάσει απλώς μήπως οι ενισχύσεις αυτές δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο αυτό και να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό (αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-372/97, Συλλογή, EU:C:2004:234, σκέψη 44, και της 15ης Δεκεμβρίου 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Συλλογή, EU:C:2005:774, σκέψη 54).

167 Τελικώς, το ασυμβίβαστο μιας ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά πρέπει να διαπιστώνεται οσάκις η ενίσχυση έχει ή δύναται να έχει επιπτώσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και στρεβλωτικά αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό που αναπτύσσεται στο πλαίσιο του εμπορίου αυτού (προμνησθείσα στη σκέψη 166 απόφαση Unicredito Italiano, EU:C:2005:774, σκέψη 55).

168 Εν προκειμένω, η Επιτροπή παρατήρησε, στην αιτιολογική σκέψη 110 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο τομέας στον οποίο δραστηριοποιείται η Ελληνικός Χρυσός, δηλαδή ο τομέας της εξορύξεως ψευδαργύρου, χαλκού, μολύβδου, χρυσού και αργύρου, αφορούσε προϊόντα που κυκλοφορούσαν ευρέως εντός της εσωτερικής αγοράς, ότι η δραστηριότητα αυτή αναπτυσσόταν σε ένδεκα κράτη μέλη, ότι η ενίσχυση παρείχε πλεονέκτημα στην εν λόγω εταιρία έναντι των ανταγωνιστών της και, εν κατακλείδι, ότι υπήρχε κίνδυνος στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου.

169 Τα επιχειρήματα που προβάλλει η Ελληνική Δημοκρατία προς αμφισβήτηση του ορισμού της σχετικής αγοράς στον οποίο κατέληξε η Επιτροπή δεν αναιρούν το βάσιμο του συμπεράσματος αυτού. Πράγματι, αρκεί να αποδεικνύει η Επιτροπή ότι η επίμαχη ενίσχυση μπορεί να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, χωρίς να είναι αναγκαίο να οριοθετήσει τη σχετική αγορά (βλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 2010, Mediaset κατά Επιτροπής, T-177/07, Συλλογή, EU:T:2010:233, σκέψη 146 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

170 Εξάλλου, το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας σχετικά με τον φερόμενο ως ευνοϊκό για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα του πρώτου μέτρου ενισχύσεως, που αντλείται από την υφιστάμενη ανεπάρκεια των πρώτων υλών στην ευρωπαϊκή αγορά, πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελές. Πράγματι, έστω και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένο, ένα τέτοιο στοιχείο δεν είναι ικανό να αντισταθμίσει τον κίνδυνο στρεβλώσεως του ανταγωνισμού που απορρέει από την ενίσχυση της θέσεως της Ελληνικός Χρυσός στην αγορά λόγω της λήψεως του εν λόγω μέτρου, εφόσον, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 166 και 167, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο πράγματι επηρεάστηκε και ότι υπήρξε όντως στρέβλωση του ανταγωνισμού.

171 Πράγματι, καίτοι η ευρωπαϊκή αγορά είναι ελλειμματική όσον αφορά την παραγωγή μεταλλευμάτων, η Ελληνικός Χρυσός απολαύει εν πάση περιπτώσει ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έναντι των λοιπών μεταλλουργικών επιχειρήσεων, στο μέτρο που ανταγωνίζεται στην εσωτερική αγορά τις άλλες μεταλλουργικές επιχειρήσεις, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγει σε εισαγωγή των εν λόγω μεταλλευμάτων.

172 Βάσει των προεκτεθέντων, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως.

Επί του δευτέρου μέτρου ενισχύσεως

– Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως πλεονεκτήματος (υποθέσεις T-233/11 και T-262/11)

173 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η απαλλαγή από τους φόρους στο πλαίσιο της επίμαχης πωλήσεως ήταν χαμηλότερη από το όριο που ισχύει όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις ήσσονος σημασίας. Συναφώς, αφενός, οι φόροι μεταβιβάσεως υπολογίστηκαν επί της εσφαλμένης βάσεως της αξίας των επίμαχων γηπέδων, ήτοι βάσει ποσού 6 εκατομμυρίων ευρώ, αριθμού που παρασχέθηκε κατ' αυθαίρετο προσδιορισμό από την European Goldfields. Αφετέρου, ο φόρος μεταβιβάσεως των μεταλλευτικών δικαιωμάτων υπολογίστηκε επί της εσφαλμένης βάσεως της ολικής αξίας των μεταλλείων Κασσάνδρας, αντί της αξίας αποκλειστικώς των μεταλλευτικών δικαιωμάτων, αντίθετα προς τα προβλεπόμενα από το άρθρο 173, παράγραφος 1, του ελληνικού Μεταλλευτικού Κώδικα, που αφαιρεί την αξία των μεταλλευτικών εγκαταστάσεων από τη βάση υπολογισμού του φόρου αυτού.

174 Η Ελληνικός Χρυσός προσθέτει ότι δεν οφείλονταν δικαιώματα μεταβιβάσεως, λαμβανομένου υπόψη του μη οριστικού χαρακτήρα της επίμαχης συμβάσεως, καθόσον τα άρθρα 3 και 4 της εν λόγω συμβάσεως προέβλεπαν την υποχρέωση του αγοραστή να εκπονήσει επιχειρηματικό σχέδιο, το οποίο δεν υποβλήθηκε.

175 Η Επιτροπή δεν δέχεται τα επιχειρήματα αυτά.

176 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές χορηγούν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή η οποία, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταφορά κρατικών πόρων, περιάγει τις αποδέκτριες του μέτρου επιχειρήσεις σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους λοιπούς φορολογουμένους συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1994, Banco Exterior de España, C-387/92, Συλλογή, EU:C:1994:100, σκέψη 14· της 19ης Μαΐου 1999, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-6/97, Συλλογή, EU:C:1999:251, σκέψη 16, και της 22ας Ιουνίου 2006, Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, C-182/03 και C-217/03, Συλλογή, EU:C:2006:416, σκέψη 87).

177 Εν προκειμένω, η Επιτροπή έκρινε, στην αιτιολογική σκέψη 118 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι δύο διαφορετικοί φόροι οφείλονταν για την επίμαχη πώληση, ήτοι, αφενός, φόρος για τη μεταβίβαση της κυριότητας των Μεταλλείων Κασσάνδρας ο οποίος, σύμφωνα με τον ελληνικό Μεταλλευτικό Κώδικα, ισοδυναμούσε προς το 5 % του τιμήματος της πωλήσεως των εν λόγω μεταλλείων, και, αφετέρου, φόρος για τη μεταβίβαση της γης, που αντιστοιχούσε στο 7 έως 9 % του τιμήματος της πωλήσεώς τους.

178 Όσον αφορά τον δεύτερο φόρο, όπως εκτίθεται ανωτέρω στις σκέψεις 125 έως 132, οι προσφεύγουσες δεν μπόρεσαν να αποδείξουν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά τον υπολογισμό της αξίας των επίμαχων γηπέδων. Ως εκ τούτου, ούτε το ποσό του εν λόγω φόρου, που υπολογίστηκε επ' αυτής της βάσεως και αντιστοιχούσε σε 0,54 εκατομμύρια ευρώ (βλ. αιτιολογική σκέψη 124 της προσβαλλομένης αποφάσεως), είναι λανθασμένο. Εντούτοις, το ποσό αυτό υπερβαίνει το ανώτατο όριο των 100 000 ευρώ για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας, το οποίο προβλέπεται από τον κανονισμό (ΕΚ) 69/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (ΕΕ L 10, σ. 30), που ίσχυε κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πάσχει από πλάνη ως προς την ύπαρξη στοιχείου ενισχύσεως όσον αφορά την απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής φόρου για τη μεταβίβαση της κυριότητας των εν λόγω γηπέδων.

179 Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας περί αδυναμίας χρησιμοποιήσεως των επίμαχων γηπέδων για σκοπούς άλλους πλην της μεταλλευτικής δραστηριότητας. Όπως εκτέθηκε ανωτέρω στη σκέψη 126, τα γήπεδα αυτά πρέπει να θεωρούνται ως έχοντα ίδια πρόσθετη αξία σε σχέση προς την αξία των επίμαχων μεταλλευτικών εγκαταστάσεων, η δε πώλησή τους δεν μπορεί να τύχει απαλλαγής από τη συναφή φορολογική υποχρέωση.

180 Εφόσον διαπιστώθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 107 έως 109 ότι η Επιτροπή αποτίμησε την αξία των μεταλλείων Κασσάνδρας χωρίς να υποπέσει σε πλάνη, πρέπει να συναχθεί και ότι ούτε ο υπολογισμός του ποσού του φόρου που οφειλόταν για τη μεταβίβαση της κυριότητας των εν λόγω μεταλλείων, και τον οποίο δεν κατέβαλε η Ελληνικός Χρυσός, σύμφωνα με το άρθρο 5, τρίτο εδάφιο, και το άρθρο 9, παράγραφος 5, της επίμαχης συμβάσεως, είναι εσφαλμένος.

181 Πράγματι, μια τέτοια απαλλαγή προβλεπόμενη από νομοθετική διάταξη, ήτοι το άρθρο 52 του ελληνικού νόμου 3220/2004 που κυρώνει την επίμαχη σύμβαση, συνιστά μέτρο δυνάμενο να καταλογιστεί στο κράτος και συνεπάγεται τόσο πλεονέκτημα για τον αγοραστή των στοιχείων ενεργητικού που αποτέλεσαν το αντικείμενο της επίμαχης πωλήσεως όσο και απώλεια πόρων για τον κρατικό προϋπολογισμό.

182 Στο μέτρο που η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει ότι μόνον η «μεταβίβαση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων» μπορούσε να φορολογηθεί δυνάμει της ελληνικής μεταλλευτικής νομοθεσίας (άρθρο 173, παράγραφος 1, του ελληνικού Μεταλλευτικού Κώδικα), το επιχείρημα αυτό πρέπει να κριθεί απαράδεκτο κατ' εφαρμογήν της προπαρατεθείσας στη σκέψη 137 νομολογίας.

183 Επίσης απορριπτέο είναι το επιχείρημα της Ελληνικός Χρυσός ότι δεν οφείλονταν δικαιώματα μεταβιβάσεως λαμβανομένου υπόψη του μη οριστικού χαρακτήρα της επίμαχης συμβάσεως. Πράγματι, πρώτον, από καμία διάταξη της εν λόγω συμβάσεως δεν προκύπτει ότι η σύμβαση είχε προσωρινό και όχι οριστικό χαρακτήρα. Δεύτερον, οι διατάξεις τις οποίες επικαλείται η Ελληνικός Χρυσός (άρθρα 3 και 4 της εν λόγω συμβάσεως) προβλέπουν αποκλειστικά ρήτρες περί καταγγελίας της συμβάσεως, οι οποίες επιτρέπουν τον τερματισμό των αποτελεσμάτων της, δεν εμποδίζουν όμως τη δημιουργία τους. Τρίτον, η σύμβαση αυτή προβλέπει ρητώς, στο άρθρο 9, ότι τίθεται σε ισχύ από την ημερομηνία δημοσιεύσεως του κυρωτικού νόμου στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας*.

184 Βάσει των προεκτεθέντων, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί και όσον αφορά το δεύτερο μέτρο ενισχύσεως.

– Επί του δευτέρου σκέλους που αφορά πλάνη κατά την εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου (υπόθεση Τ-233/11)

185 Η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί την ύπαρξη απειλής στρεβλώσεως του ανταγωνισμού όσον αφορά το δεύτερο μέτρο ενισχύσεως, παραπέμποντας, κατ' ουσίαν, στα επιχειρήματα που αναπτύσσει στο πλαίσιο του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως όσον αφορά το πρώτο μέτρο ενισχύσεως.

186 Εφόσον το δεύτερο μέτρο ενισχύσεως είναι παρεπόμενο του πρώτου μέτρου ενισχύσεως και, όσον αφορά το πρώτο μέτρο, η προϋπόθεση της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών πρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούται, έπεται ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται και όσον αφορά το δεύτερο μέτρο ενισχύσεως, για τους ίδιους λόγους που διατυπώθηκαν προς απάντηση των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αφορούσε το πρώτο μέτρο ενισχύσεως, όπως αυτοί εκτίθενται ανωτέρω στις σκέψεις 165 έως 172.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 659/1999 και από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της καλόπιστης συνεργασίας, της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (υπόθεση Τ-233/11)

187 Η Ελληνική Δημοκρατία, υπενθυμίζοντας το γράμμα του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 659/1999 καθώς και το περιεχόμενο του εγγράφου της Επιτροπής της 7ης Ιουνίου 2005 με τίτλο «Σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις — Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005-2009» [COM(2005) 107 τελικό] αμφισβητεί τη νομιμότητα της αποφάσεως της Επιτροπής να απαιτήσει την ανάκτηση της ενισχύσεως, για τον λόγο ότι βαίνει πέραν των ορίων της διακριτικής ευχέρειάς της και παραβιάζει τις αρχές της αναλογικότητας, της καλόπιστης συνεργασίας και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Συναφώς, η Ελληνική Δημοκρατία υπογραμμίζει ότι η απαίτηση ανακτήσεως 15,34 εκατομμυρίων ευρώ κινδυνεύει να αναστείλει μια άμεση επένδυση στην Ελλάδα ύψους 850 εκατομμυρίων ευρώ, περιορίζοντας έτσι, αντί να τονώσει, την οικονομική ανάπτυξη και τον ανταγωνισμό, σε μια περίοδο μείζονος οικονομικής κρίσεως για τη χώρα. Η Επιτροπή υπέπεσε, συνεπώς, σε πλάνη κατά τη στάθμιση μεταξύ της απειλής στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και των οφελών από τη συνέχιση της δραστηριότητας των επίμαχων μεταλλείων, παραβιάζοντας, ως εκ τούτου, τις προμνησθείσες αρχές.

188 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων αυτών.

189 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο [...]. Η Επιτροπή δεν απαιτεί ανάκτηση της ενίσχυσης εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης.»

190 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι η κατάργηση παράνομης ενισχύσεως διά της ανακτήσεώς της αποτελεί τη λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της, καθόσον σκοπός της ανακτήσεως των παρανόμως χορηγουμένων ενισχύσεων είναι η αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως, με την αφαίρεση από τον αποδέκτη της ενισχύσεως του πλεονεκτήματος του οποίου αυτός πράγματι έτυχε έναντι των ανταγωνιστών του. Με την απόδοση της ενισχύσεως, ο αποδέκτης της χάνει το πλεονέκτημα που διέθετε στην αγορά έναντι των ανταγωνιστών του και αποκαθίσταται η προ της χορηγήσεως της ενισχύσεως κατάσταση (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-243/10, Συλλογή, EU:C:2012:182, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

191 Από αυτή τη λειτουργία της επιστροφής της ενισχύσεως προκύπτει επίσης ότι, κατά κανόνα, εκτός αν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, η Επιτροπή δεν υπερβαίνει τη διακριτική της ευχέρεια οσάκις ζητεί από το κράτος μέλος να ανακτήσει τα ποσά που χορηγήθηκαν υπό μορφή παρανόμων ενισχύσεων, διότι δεν πράττει άλλο από το να ζητήσει την αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως (απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-227/01 έως Τ-229/01, Τ-265/01, Τ-266/01 και Τ-270/01, Συλλογή, EU:T:2009:315, σκέψη 373).

192 Πρώτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, ασφαλώς η αρχή αυτή επιβάλλει να μη βαίνουν οι πράξεις των οργάνων της Ένωσης πέραν των ορίων του προσφόρου και του αναγκαίου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, όταν δε προσφέρονται προς επιλογή περισσότερα κατάλληλα μέτρα πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο δεσμευτικό (προμνησθείσα στη σκέψη 191 απόφαση Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2009:315, σκέψη 374).

193 Ωστόσο, η ανάκτηση των παρανόμων ενισχύσεων, εφόσον αποσκοπεί στην αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως, δεν μπορεί, καταρχήν, να θεωρηθεί ως μέτρο δυσανάλογο σε σχέση προς τους σκοπούς των διατάξεων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (βλ. προμνησθείσα στη σκέψη 191 απόφαση Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, EU:T:2009:315, σκέψη 372 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

194 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία απλώς αναφέρεται στην αρχή της αναλογικότητας, χωρίς να εξηγεί κατά τι ακριβώς η αρχή αυτή παραβιάστηκε, και τούτο ενώ οι αρχές που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 192 και 193 προϋποθέτουν ιδιαιτέρως πειστική επιχειρηματολογία. Πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί η αιτίαση αυτή ως απαράδεκτη με βάση τη νομολογία σύμφωνα με την οποία το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991 απαιτεί «συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση», η δε απαίτηση αυτή ισχύει και όσον αφορά τις αιτιάσεις που προβάλλονται προς στήριξη ενός ισχυρισμού (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2012, Arbos κατά Επιτροπής, Τ-161/06, EU:T:2012:573, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), ενώ η απλή επίκληση αρχής του δικαίου της Ένωσης, χωρίς επισήμανση των πραγματικών και νομικών στοιχείων επί των οποίων ερείδεται ο ισχυρισμός αυτός, δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2009, El Morabit κατά Συμβουλίου, Τ-37/07 και Τ-323/07, EU:T:2009:296, σκέψη 27).

195 Δεύτερον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, κατά πάγια νομολογία, την εν λόγω αρχή δικαιούται να επικαλεστεί κάθε ιδιώτης στον οποίο κάποιο θεσμικό όργανο της Ένωσης δημιούργησε, παρέχοντάς του συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις, βάσιμες προσδοκίες (βλ. απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, Alcoa Trasformazioni κατά Επιτροπής,, C-194/09 P, Συλλογή, EU:C:2011:497, σκέψη 71 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Τέτοιες διαβεβαιώσεις, ανεξαρτήτως της μορφής υπό την οποία δόθηκαν, συνιστούν συγκεκριμένα, απαλλαγμένα αιρέσεων και συγκλίνοντα πληροφοριακά στοιχεία προερχόμενα από έγκριτες και αξιόπιστες πηγές. Αντιθέτως, ουδείς δύναται να επικαλεστεί παραβίαση αυτής της αρχής αν η κοινοτική διοίκηση δεν του έχει παράσχει ακριβείς διαβεβαιώσεις (βλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2006, TEA-CEGOS κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-376/05 και T-383/05, Συλλογή, EU:T:2006:47, σκέψη 88 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

196 Από την αρχή αυτή, της οποίας η εφαρμογή στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων προβλέπεται ειδικά στο άρθρο 14 του κανονισμού 659/1999, προκύπτει ότι η επίκληση της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του αποδέκτη της ενισχύσεως είναι δυνατή, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω αποδέκτης έχει λάβει αρκούντως σαφείς διαβεβαιώσεις, απορρέουσες από θετική ενέργεια της Επιτροπής, που του επιτρέπουν να θεωρήσει ότι το μέτρο δεν συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2009, Γαλλία κατά Επιτροπής, T-427/04 και T-17/05, Συλλογή, EU:T:2009:474, σκέψη 261). Αντιθέτως, στην περίπτωση που η Επιτροπή δεν έχει εκφράσει ρητώς την άποψή της σχετικά με μέτρο που της έχει κοινοποιηθεί, η σιωπή του θεσμικού αυτού οργάνου δεν εμποδίζει, βάσει της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης της επιχειρήσεως που υπήρξε αποδέκτης κρατικής ενισχύσεως, την ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, Demesa και Territorio Histórico de Álava κατά Επιτροπής, C-183/02 P και C-187/02 P, Συλλογή, EU:C:2004:701, σκέψη 44).

197 Ασφαλώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα του αποδέκτη παράνομης ενισχύσεως να επικαλεστεί εξαιρετικές περιστάσεις που στήριξαν δικαιολογημένα την εμπιστοσύνη του όσον αφορά το σύννομο της ενισχύσεως αυτής και, κατά συνέπεια, να αντιταχθεί στην επιστροφή της [βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, T-126/96 και T-127/96, Συλλογή, EU:T:1998:207, σκέψη 70· της 5ης Αυγούστου 2003, P & O European Ferries (Vizcaya) και Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής, T-116/01 και T-118/01, Συλλογή, EU:T:2003:217, σκέψεις 201 και 204, και Γαλλία κατά Επιτροπής, προμνησθείσα στη σκέψη 196, EU:T:2009:474, σκέψη 263].

198 Αντιθέτως, κράτος μέλος οι αρχές του οποίου χορήγησαν ενίσχυση κατά παράβαση των διαδικαστικών κανόνων του άρθρου 108 ΣΛΕΕ δεν μπορεί να επικαλεστεί τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των αποδεκτών για να αποφύγει την υποχρέωση να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση αποφάσεως της Επιτροπής που το διατάσσει να ανακτήσει την ενίσχυση. Αν γινόταν δεκτή η δυνατότητα αυτή, τούτο θα στερούσε, στην πραγματικότητα, από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα τις διατάξεις των άρθρων 107 ΣΛΕΕ και 108 ΣΛΕΕ, καθόσον οι εθνικές αρχές θα μπορούσαν έτσι να στηριχθούν στη δική τους παράνομη συμπεριφορά για να εμποδίσουν την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων που εκδίδει η Επιτροπή βάσει αυτών των διατάξεων της Συνθήκης (αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-5/89, Συλλογή, EU:C:1990:320, σκέψη 17, και της 1ης Απριλίου 2004, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-99/02, Συλλογή, EU:C:2004:207, σκέψη 20). Το εν λόγω κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί προς τον σκοπό αυτόν ούτε την αρχή της ασφάλειας δικαίου (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-278/92 έως C-280/92, Συλλογή, EU:C:1994:325, σκέψη 76).

199 Συνεπώς, η Ελληνική Δημοκρατία δεν δικαιούται να επικαλεστεί την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προκειμένου να αντιταχθεί στην ανάκτηση της ενισχύσεως, εφόσον η ίδια χορήγησε την ενίσχυση κατά παράβαση των διαδικαστικών κανόνων του άρθρου 108 ΣΛΕΕ.

200 Τρίτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ προκύπτει ότι, δυνάμει της εν λόγω αρχής, η Ένωση και τα κράτη μέλη επιδεικνύουν αλληλοσεβασμό και παρέχουν αμοιβαίως τη συνδρομή τους για την εκπλήρωση των αποστολών που απορρέουν από τις Συνθήκες.

201 Από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας απορρέει ότι το κράτος μέλος που είναι αποδέκτης αποφάσεως η οποία του επιβάλλει να ανακτήσει παράνομες ενισχύσεις υποχρεούται να λάβει όλα τα πρόσφορα μέτρα προς διασφάλιση της εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής, ώστε να ανακτήσει πράγματι τα οφειλόμενα ποσά (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-243/10, EU:C:2012:182, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Αντιθέτως, επίκληση της αρχής αυτής δεν χωρεί προκειμένου το κράτος μέλος να απαλλαγεί από την υποχρέωση ανακτήσεως των εν λόγω ενισχύσεων.

202 Πράγματι, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω στη σκέψη 190, η κατάργηση παράνομης ενισχύσεως διά της ανακτήσεώς της αποτελεί τη λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της, καθόσον σκοπός της ανακτήσεως των παρανόμως χορηγουμένων ενισχύσεων είναι η αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού 659/1999, η Επιτροπή υποχρεούται να διατάξει το κράτος μέλος να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της παράνομης ενισχύσεως αν διαπιστώσει το ασυμβίβαστό της με την εσωτερική αγορά, εκτός αν η αναζήτηση αντίκειται σε γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης. Εξάλλου, στο πλαίσιο της υποχρεώσεως καλόπιστης συνεργασίας που υπέχουν αμοιβαίως η Επιτροπή και τα κράτη μέλη για την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το κράτος μέλος υποχρεούται και να υπολογίσει το ακριβές ποσό των ανακτητέων ενισχύσεων (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2014, Ελλάδα κατά Επιτροπής, T-52/12, EU:T:2014:677, σκέψη 197 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

203 Πρέπει, συνεπώς, να θεωρηθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας προκειμένου να απαλλαγεί από την υποχρέωση να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση αποφάσεως της Επιτροπής η οποία τη διατάσσει να ανακτήσει την ενίσχυση.

204 Εξάλλου, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί να επικαλεστεί το έγγραφο της Επιτροπής που επιγράφεται «Σχέδιο δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις — Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005-2009» στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως. Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως ορθώς παρατηρεί η Επιτροπή, το εν λόγω έγγραφο αποτελεί απλώς οδικό χάρτη για την ανάπτυξη της πολιτικής της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων και δεν τη δεσμεύει στην εφαρμογή του άρθρου 107 ΣΛΕΕ και των πράξεων που υλοποιούν την εν λόγω πολιτική ως προς επιμέρους ζητήματα, όπως είναι οι κανονισμοί περί εξαιρέσεως κατά κατηγορίες ή οι κανονισμοί που αφορούν τις ενισχύσεις υπέρ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, τις ενισχύσεις για επενδύσεις περιφερειακού χαρακτήρα ή τις ενισχύσεις για την απασχόληση, ή ακόμα οι κατευθυντήριες γραμμές και τα ρυθμιστικά πλαίσια που η ίδια θεσπίζει.

205 Επιπλέον, στο μέτρο που η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλει ότι τυχόν αναζήτηση της παράνομης ενισχύσεως θα μπορούσε να οδηγήσει στην απώλεια άμεσης επενδύσεως στη χώρα, πρέπει να θεωρηθεί ότι μια τέτοια περίσταση, έστω και αν αποδειχθεί, θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του συμβατού της ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά, δυνάμει του άρθρου 107, παράγραφοι 2 και 3, ΣΛΕΕ ή των κατευθυντηρίων γραμμών για τις επενδύσεις περιφερειακού χαρακτήρα, τις ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος ή τις ενισχύσεις για την απασχόληση. Ωστόσο, η Ελληνική Δημοκρατία δεν προβάλλει καμία παράβαση των εν λόγω διατάξεων εκ μέρους της Επιτροπής.

206 Βάσει των προεκτεθέντων, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από ανεπαρκή και αντιφατική αιτιολογία και από παράβαση του άρθρου 296 ΣΛΕΕ (υπόθεση Τ-233/11)

207 Η Ελληνική Δημοκρατία επικρίνει την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς τέσσερα ουσιώδη σημεία.

208 Πρώτον, η Ελληνική Δημοκρατία θεωρεί ότι η Επιτροπή αιτιολόγησε ανεπαρκώς την ύπαρξη του πρώτου μέτρου ενισχύσεως με τις αιτιολογικές σκέψεις 105 έως 107 της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον δεν εξήγησε σε ποιο βαθμό τα προερχόμενα αυστηρώς από ιδιωτικούς πόρους κεφάλαια, που καταβλήθηκαν από την Ελληνικός Χρυσός απευθείας προς την TVX Hellas, συνιστούσαν άμεση ή έμμεση απώλεια πόρων του Ελληνικού Δημοσίου δυνάμενη να καταλογιστεί σ' αυτό.

209 Δεύτερον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε επαρκώς, με τις αιτιολογικές σκέψεις 117 έως 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, την ύπαρξη του δευτέρου μέτρου ενισχύσεως και δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους θεώρησε ως οφειλόμενους τόσο τον φόρο μεταβιβάσεως των μεταλλείων Κασσάνδρας όσο και τον φόρο μεταβιβάσεως γης, αντί αποκλειστικώς και μόνον του πρώτου φόρου, παραλείποντας να λάβει θέση ως προς το ζήτημα αυτό.

210 Τρίτον, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν εξήγησε, στην αιτιολογική σκέψη 126 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τον λόγο για τον οποίο δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής ο κανόνας περί των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας χωριστά για κάθε ένα από τα μέτρα ενισχύσεως που η ίδια προσδιόρισε.

211 Τέταρτον, η Ελληνική Δημοκρατία προσάπτει στην Επιτροπή ότι προέβη σε αντιφατικές και αόριστες εκτιμήσεις όσον αφορά την αποτίμηση της αξίας των μεταλλείων και την επιλεκτική λήψη υπόψη των εκτιμήσεων της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, σχετικά με:

— την αρνητική αξία του μεταλλείου Ολυμπιάδας, βάσει δικών της, αντιεπιστημονικών και αντιδεοντολογικών εκτιμήσεων, όσον αφορά τη δυνατότητα του έχοντος την εκμετάλλευση των μεταλλείων να τα λειτουργεί ή όχι αναλόγως του κατά πόσον η τιμές του χρυσού είναι ή δεν είναι συμφέρουσες (αιτιολογική σκέψη 69 της προσβαλλομένης αποφάσεως)·

— τον μη συνυπολογισμό του κόστους προστασίας της απασχολήσεως και του περιβάλλοντος και συντηρήσεως του αργούντος μεταλλείου Στρατωνίου, αντίθετα προς ό,τι έπραξε για το μεταλλείο Ολυμπιάδας, ενώ αμφότερα τα μεταλλεία αυτά αργούσαν κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως (αιτιολογική σκέψη 77 της προσβαλλομένης αποφάσεως)·

— τη συνεκτίμηση του τιμήματος της πωλήσεως του 1995 για τον υπολογισμό της αξίας της γης και όχι για τον υπολογισμό του συνολικού τιμήματος της επίμαχης πωλήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 54 έως 57, 86 και 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως)·

— τον καθορισμό της σχετικής αγοράς και της γεωγραφικής εκτάσεώς της, λαμβανομένης υπόψη της διακρίσεως μεταξύ των μετάλλων και των μεταλλευμάτων που πράγματι παράγονταν στα μεταλλεία.

212 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της Ελληνικής Δημοκρατίας.

213 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που προβλέπεται από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ εξαρτάται από τη φύση της πράξεως και από το πλαίσιο στο οποίο θεσπίστηκε. Από την αιτιολογία πρέπει να διαφαίνεται κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό, αφενός, στον δικαστή της Ένωσης να ασκήσει τον έλεγχο νομιμότητας και, αφετέρου, στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολόγησαν τη λήψη του μέτρου, ώστε να μπορούν να προασπίσουν τα δικαιώματά τους και να εξακριβώσουν αν η απόφαση είναι βάσιμη. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να

διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του περιεχομένου της αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, Συλλογή, EU:C:1998:154, σκέψη 63, και της 30ής Νοεμβρίου 2011, Sniace κατά Επιτροπής, T-238/09, EU:T:2011:705, σκέψη 37). Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λάβει θέση επί όλων των επιχειρημάτων που προέβαλαν ενώπιόν της οι ενδιαφερόμενοι στο πλαίσιο διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Αρκεί να εκτίθενται τα πραγματικά περιστατικά και οι νομικές εκτιμήσεις που έχουν αποφασιστική σημασία για την οικονομία της αποφάσεως (αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2008, Chronopost και La Poste κατά UFEX κ.λπ., C-341/06 P και C-342/06 P, Συλλογή, EU:C:2008:375, σκέψη 96, και της 3ης Μαρτίου 2010, Freistaat Sachsen κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-102/07 και T-120/07, Συλλογή, EU:T:2010:62, σκέψη 180).

214 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, δεδομένου ότι αυτό αφορά την επί της ουσίας νομιμότητα της επίμαχης πράξεως (απόφαση της 22ας Μαρτίου 2001, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-17/99, Συλλογή, EU:C:2001:178, σκέψη 35). Επομένως, στο μέτρο που οι αιτιάσεις των προσφευγουσών θέτουν υπό αμφισβήτηση το βάσιμο της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς τα συγκεκριμένα θέματα, τα οποία, εξάλλου, ήδη εξετάσθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως της υπό κρίση προσφυγής, πρέπει να κριθούν ως αλυσιτελείς στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid και Federación Catalana de Estaciones de Servicio κατά Επιτροπής, T-95/03, Συλλογή, EU:T:2006:385, σκέψη 107).

215 Συνεπώς, πρώτον, υποστηρίζοντας ότι η αιτιολογία που περιέχει η αιτιολογική σκέψη 106 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ανεπαρκής, η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβητεί στην πραγματικότητα το βάσιμο της εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά την προϋπόθεση των δημοσίων πόρων και της δυνατότητας καταλογισμού του μέτρου ενισχύσεως στο Δημόσιο. Ως εκ τούτου, το εν λόγω επιχείρημα πρέπει να θεωρηθεί αλυσιτελές στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως. Εν πάση περιπτώσει, όπως προκύπτει από την ανωτέρω σκέψη 208, η Ελληνική Δημοκρατία μπόρεσε να λάβει γνώση των λόγων που δικαιολογούσαν το ληφθέν μέτρο προκειμένου να προασπίσει τα δικαιώματά της και να εξακριβώσει το βάσιμο της αποφάσεως, όπως δε προκύπτει από τις ανωτέρω σκέψεις 146 έως 156, το Γενικό Δικαστήριο είχε τη δυνατότητα να ασκήσει τον έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το θέμα αυτό. Κατ' εφαρμογήν της νομολογίας που παρατίθεται στις ανωτέρω σκέψεις 213 και 214, πρέπει να συναχθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι συναφώς επαρκώς αιτιολογημένη.

216 Δεύτερον, όσον αφορά την ύπαρξη του δευτέρου μέτρου ενισχύσεως και τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή θεώρησε ότι οφείλονται τόσο ο φόρος μεταβιβάσεως των μεταλλείων Κασσάνδρας όσο και ο φόρος μεταβιβάσεως της γης, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, αφενός, η Επιτροπή εξήγησε επαρκώς τους λόγους για τους οποίους οφειλόταν ο πρώτος αυτός φόρος, αναφερόμενη στη θετική αξία των εν λόγω μεταλλείων κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως.

217 Αφετέρου, στην αιτιολογική σκέψη 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή τόνισε ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε αναγνωρίσει ότι επιβαλλόταν πράγματι φόρος 7 έως 9 % σε όλες τις περιπτώσεις πωλήσεως γης, ανεξαρτήτως του αν επρόκειτο για στοιχεία ενεργητικού επιχειρήσεως ή περιουσιακών στοιχείων ιδιωτών. Στην ίδια αιτιολογική σκέψη, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι είχε λάβει συναφώς δύο επιστολές με αντικρουόμενες πληροφορίες, τη μία από το Υπουργείο Οικονομικών (αρμόδιο για φορολογικά ζητήματα) και την άλλη από το Υπουργείο Περιβάλλοντος (αρμόδιο για τα μεταλλευτικά ζητήματα). Εξήγησε, πάντως, ότι επισήμανε τις αντιφάσεις αυτές στις ελληνικές αρχές χωρίς να λάβει οριστική απάντηση. Ως εκ τούτου, στηρίχθηκε στις πληροφορίες που είχε στη διάθεσή της και, ιδίως, στην πληροφοριακή επιστολή που έλαβε από το Υπουργείο Οικονομικών και η οποία αναγνώριζε τη δυνατότητα επιβολής τέτοιου φόρου στην επίμαχη πώληση.

218 Από την ανωτέρω σκέψη 217 προκύπτει ότι η συλλογιστική της Επιτροπής που την οδήγησε να επιλέξει έναν συντελεστή φορολογήσεως αντί κάποιου άλλου προκύπτει σαφώς από την προσβαλλόμενη απόφαση και, συνεπώς, ουδόλως πάσχει από ανεπαρκή αιτιολογία.

219 Τρίτον, όσον αφορά τη δυνατότητα της εφαρμογής του κανόνα περί ενισχύσεων ήσσονος σημασίας σε ένα από τα δύο μέτρα ενισχύσεως, η Ελληνική Δημοκρατία επιδιώκει, στην πραγματικότητα, την αμφισβήτηση του βασίμου της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το θέμα αυτό, το οποίο ήδη αναλύθηκε ανωτέρω στη σκέψη 178. Συνεπώς, στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως, τα συναφή επιχειρήματα της Ελληνικής Δημοκρατίας είναι απορριπτέα.

220 Τέταρτον, όσον αφορά τις φερόμενες ως αντιφατικές και αόριστες εκτιμήσεις σχετικά με την αποτίμηση της αξίας των μεταλλείων και την υποτιθέμενη επιλεκτική λήψη υπόψη των εκτιμήσεων της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, στο μέτρο που η Ελληνική Δημοκρατία επιδιώκει την αμφισβήτηση του βασίμου της εκτιμήσεως της Επιτροπής, το επιχείρημά της είναι αλυσιτελές στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως. Εξάλλου, αφενός, η Ελληνική Δημοκρατία μπόρεσε να αμυνθεί συναφώς και, αφετέρου, το Γενικό Δικαστήριο μπόρεσε να ασκήσει τον έλεγχό του, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω σκέψεις 105 έως 109. Ως εκ τούτου, πρέπει να συναχθεί ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 75 και 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι επαρκώς αιτιολογημένες.

221 Όσον αφορά τον προβαλλόμενο μη συνυπολογισμό, στην προσβαλλόμενη απόφαση, του κόστους συντηρήσεως του μεταλλείου Στρατωνίου, το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας συγχέεται με τις εκ μέρους της αμφισβητήσεις της ορθότητας του υπολογισμού της αξίας των μεταλλείων Κασσάνδρας, που αναλύονται ιδίως στις ανωτέρω σκέψεις 100 και 102, και πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί ως αλυσιτελές στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως.

222 Όσον αφορά τη συνεκτίμηση του τιμήματος της πωλήσεως του 1995 προς υπολογισμό της αξίας της γης αντί του συνολικού τιμήματος των μεταλλείων Κασσάνδρας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το επιχείρημα αυτό αποσκοπεί, στην πραγματικότητα, στην αμφισβήτηση της ορθότητας της εκτιμήσεως της Επιτροπής, ως προς το οποίο το Γενικό Δικαστήριο παραπέμπει στις ανωτέρω σκέψεις 90 έως 109 και 116 έως 130, και είναι, συνεπώς, αλυσιτελές στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως.

223 Τέλος, όσον αφορά το κριτήριο του επηρεασμού του ανταγωνισμού και του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, ακόμα και στις περιπτώσεις που από τις συνθήκες χορηγήσεώς της προκύπτει ότι η ενίσχυση είναι ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφερθεί στις περιστάσεις αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της (αποφάσεις της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, Πορτογαλία κατά Επιτροπής, C-88/03, Συλλογή, EU:C:2006:511, σκέψη 89, και Επιτροπή κατά Ιταλίας και Wam, προμνησθείσα στη σκέψη 165, EU:C:2009:272, σκέψη 49).

224 Πάντως, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αναλύσει τα μερίδια που κατέχει στην εγχώρια ή ευρωπαϊκή αγορά η αποδέκτρια επιχείρηση ούτε τη θέση των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων ούτε τα σχετικά με τα επίμαχα προϊόντα και υπηρεσίες εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών όταν εκθέτει κατά τι η ενίσχυση νοθεύει τον ανταγωνισμό και επηρεάζει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1998, Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, T-214/95, Συλλογή, EU:T:1998:77, σκέψη 67· της 15ης Ιουνίου 2005, Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, T-171/02, Συλλογή, EU:T:2005:219, σκέψη 85, και της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, Ιταλία και Wam κατά Επιτροπής, T-304/04 και T-316/04, EU:T:2006:239, σκέψη 64).

225 Πράγματι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω στη σκέψη 169, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να εξετάσει λεπτομερώς τα μέταλλα που όντως παράγονταν ή εξάγονταν κατά τον χρόνο της επίμαχης πωλήσεως, εφόσον αρκούσε, για την εξέταση αυτού του κριτηρίου, να αποδείξει και να δικαιολογήσει το ότι η ενίσχυση ενίσχυσε τη θέση της αποδέκτριας επιχειρήσεως στην αγορά ως προς τη δραστηριότητα που

σχεδίαζε να αναλάβει, πράγμα που έπραξε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 110 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι η απόφαση αυτή είναι επαρκώς αιτιολογημένη και ως προς το ζήτημα αυτό.

226 Βάσει των προεκτεθεισών σκέψεων, ο παρών λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας, κατάχρηση εξουσίας καθώς και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παράβαση του καθήκοντος αμερόληπτης και επιμελούς εξετάσεως (υπόθεση Τ-262/11)

227 Στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως, η Ελληνικός Χρυσός προβάλλει, με μια πρώτη αιτίαση, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της, ιδίως των δικαιωμάτων προσβάσεως στον φάκελο και του δικαιώματος ακροάσεως, και παράβαση του άρθρου 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απορρέουσα από τη μη αποκάλυψη της ταυτότητας του καταγγέλλοντος, στοιχείο το οποίο ήταν σημαντικό για την ίδια προκειμένου να προετοιμάσει την άμυνά της και να αμφισβητήσει την αξιοπιστία και το θεμιτό συμφέρον του καταγγέλλοντος.

228 Με μια δεύτερη αιτίαση, η Ελληνικός Χρυσός αμφισβητεί την αποδοχή, κατά τη διοικητική διαδικασία, του Ελληνικού Παρατηρητηρίου Μεταλλευτικών Δραστηριοτήτων ως ενδιαφερομένου μέρους, όπως ορίζεται από το άρθρο 1, στοιχείο η′, του κανονισμού 659/1999 και από την πάγια νομολογία, λόγω ελλείψεως ιδίου συμφέροντος του οργανισμού αυτού δυναμένου να θιγεί από τη χορήγηση της ενισχύσεως.

229 Με μια τρίτη αιτίαση, η Ελληνικός Χρυσός προβάλλει κατάχρηση εξουσίας καθώς και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παράβαση των καθηκόντων αμερόληπτης και επιμελούς εξετάσεως από την Επιτροπή, η οποία υιοθέτησε επιλεκτική, μεροληπτική και αυθαίρετη μέθοδο κατά την εξέταση των επιχειρημάτων των μερών παραμορφώνοντας τα επιχειρήματά τους και παραβλέποντας τα πραγματικά περιστατικά. Προς στήριξη του επιχειρήματός της, η Ελληνικός Χρυσός παραθέτει ανακοινωθέν Τύπου το οποίο η Επιτροπή δημοσίευσε στις 23 Φεβρουαρίου 2011 και στο οποίο επιβεβαίωνε ότι η απόφαση περί διαπιστώσεως της υπάρξεως κρατικής ενισχύσεως στηριζόταν στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης που είχε αποτιμήσει την αξία των μεταλλείων Κασσάνδρας σε 25 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το εν λόγω ποσό αντιστοιχούσε στη δική της εκτίμηση. Η Επιτροπή διόρθωσε το εν λόγω ανακοινωθέν Τύπου με το κείμενο του πρώτου ανακοινωθέντος χωρίς να συντάξει χωριστό διορθωτικό. Επιπλέον, η διοικητική διαδικασία διεξήχθη πλημμελώς, κατά παράβαση των καθηκόντων επιμελούς και αμερόληπτης εξετάσεως και χωρίς να ληφθεί υπόψη η πραγματική αξία των μεταβιβασθέντων στοιχείων ενεργητικού, παρά την ύπαρξη επαρκών αποδεικτικών στοιχείων στον φάκελο.

230 Η Επιτροπή αμφισβητεί τις αιτιάσεις αυτές.

231 Πρέπει να τονιστεί ότι καμία διάταξη σχετική με τη διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων δεν επιφυλάσσει, μεταξύ των ενδιαφερομένων, ιδιαίτερο ρόλο στον αποδέκτη της ενισχύσεως. Εξάλλου, η διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων δεν είναι διαδικασία που κινείται «κατά» του αποδέκτη των ενισχύσεων, πράγμα που θα συνεπαγόταν ότι αυτός μπορεί να επικαλεστεί δικαιώματα εξίσου ευρέα με τα δικαιώματα άμυνας αυτά καθαυτά. Εντούτοις, μολονότι ο αποδέκτης της ενισχύσεως δεν έχει την ιδιότητα του μετέχοντος στη διαδικασία, η νομολογία τού έχει αναγνωρίσει ορισμένα διαδικαστικά δικαιώματα, τα οποία του παρέχουν τη δυνατότητα να προσκομίζει πληροφοριακά στοιχεία στην Επιτροπή και να προβάλλει τα επιχειρήματά του (προμνησθείσα στη σκέψη 130 απόφαση Scott κατά Επιτροπής, EU:T:2003:113, σκέψη 54).

232 Η νομολογία αυτή αναγνωρίζει ουσιαστικά στους ενδιαφερομένους ρόλο πηγής πληροφοριών για την Επιτροπή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας που κινείται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 1996, Skibsværftsforeningen κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-266/94, Συλλογή, EU:T:1996:153, σκέψη 256, και της 25ης Ιουνίου 1998, British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, Τ-371/94 και Τ-394/94, Συλλογή, EU:T:1998:140, σκέψη 59).

233 Η Ελληνικός Χρυσός, ως επωφεληθείσα από τα επίμαχα μέτρα, κλήθηκε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της και μπόρεσε να καταστήσει γνωστή την άποψή της σχετικά με τα υποστηριζόμενα από την Επιτροπή και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και να παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες οι οποίες ελήφθησαν δεόντως υπόψη κατά τη διοικητική διαδικασία. Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι, εν προκειμένω, οι διαδικαστικές εγγυήσεις τηρήθηκαν απολύτως από την Επιτροπή.

234 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση, σχετικά με τη μη αποκάλυψη της ταυτότητας του καταγγέλλοντος, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, δεν υπάρχει καμία διάταξη που να της επιβάλλει να αποκαλύπτει την ταυτότητα του καταγγέλλοντος ή οποιαδήποτε πηγή πληροφοριών στα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς, η Ελληνικός Χρυσός δεν μπορεί βασίμως να προσάψει στην Επιτροπή διαδικαστική παρατυπία ως προς το θέμα αυτό.

235 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, σχετικά με το ότι το Ελληνικό Παρατηρητήριο Μεταλλευτικών Δραστηριοτήτων έγινε δεκτό να συμμετάσχει στη διοικητική διαδικασία ως ενδιαφερόμενο μέρος, η αιτίαση αυτή πρέπει να κριθεί αλυσιτελής. Πράγματι, η αποδοχή ενός τέτοιου οργανισμού ως ενδιαφερομένου μέρους απορρέει ευθέως από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και ουδόλως επηρεάζει τη διαδικαστική ιδιότητα της Ελληνικός Χρυσός ούτε τα διαδικαστικά δικαιώματά της στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

236 Όσον αφορά την τρίτη αιτίαση περί καταχρήσεως εξουσίας καθώς και περί παραβιάσεως της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παραβάσεως των καθηκόντων επιμελούς και αμερόληπτης εξετάσεως εκ μέρους της Επιτροπής, επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι η Ελληνικός Χρυσός δεν κατόρθωσε, με τα ανεπαρκώς εμπεριστατωμένα επιχειρήματά της, να αποδείξει ότι η Επιτροπή παρέβη τα καθήκοντά της επιμέλειας και χρηστής διοικήσεως. Πράγματι, από την επί της ουσίας ανάλυση της υποθέσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς την αξία όλων των περιουσιακών στοιχείων που αποτέλεσαν το αντικείμενο της επίμαχης πωλήσεως, εφάρμοσε την αρχή του ιδιώτη επενδυτή και χρησιμοποίησε όλες τις πληροφορίες που διέθετε προκειμένου να εκπληρώσει το καθήκον της ορθής εκτιμήσεως της εν λόγω αξίας.

237 Δεύτερον, όσον αφορά την υποτιθέμενη κατάχρηση εξουσίας εκ μέρους της Επιτροπής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μια πράξη έχει εκδοθεί κατά κατάχρηση εξουσίας μόνον όταν προκύπτει, βάσει αντικειμενικών, λυσιτελών και συγκλινουσών ενδείξεων, ότι εκδόθηκε με αποκλειστικό ή, τουλάχιστον, πρωταρχικό σκοπό διαφορετικό από τους προβαλλόμενους ή προς παράκαμψη μιας διαδικασίας που προβλέπει ειδικά η Συνθήκη για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων περιστάσεων (βλ. απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2013, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, C-121/10, Συλλογή, EU:C:2013:784, σκέψη 81 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

238 Εντούτοις, οι συναφείς ισχυρισμοί της Ελληνικός Χρυσός είναι πολύ γενικοί και όχι τεκμηριωμένοι. Η προσφεύγουσα περιορίζεται, κατ' ουσίαν, να επικαλεστεί το σφάλμα που περιέχεται στο ανακοινωθέν Τύπου που δημοσίευσε η Επιτροπή στις 23 Φεβρουαρίου 2011 και το οποίο, όπως η ίδια αναγνωρίζει, διορθώθηκε στη συνέχεια κατόπιν αιτήσεώς της. Υπό αυτές τις περιστάσεις, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι προϋποθέσεις της προμνησθείσας στη σκέψη 237 νομολογίας προδήλως δεν πληρούνται εν προκειμένω.

239 Εν κατακλείδι, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος και, επομένως, αμφότερες οι προσφυγές είναι απορριπτέες στο σύνολό τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

240 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ενώνει τις υποθέσεις T-233/11 και T-262/11 προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

2) Απορρίπτει τις προσφυγές.

3) Στην υπόθεση T-233/11, η Ελληνική Δημοκρατία φέρει τα δικαστικά έξοδά της καθώς και τα έξοδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

4) Στην υπόθεση T-262/11, η Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού φέρει τα δικαστικά έξοδά της καθώς και τα έξοδα της Επιτροπής.

Prek Labucka Kreuschitz

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Δεκεμβρίου 2015.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς 2

1. Το πραγματικό πλαίσιο 2

2. Οι κρίσιμες συμβατικές διατάξεις 3

3. Η διοικητική διαδικασία 5

4. Η προσβαλλόμενη απόφαση 5

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων 7

Σκεπτικό 9

1. Επί του παραδεκτού 9

2. Επί της ουσίας 10

Συνοπτική έκθεση των λόγων ακυρώσεως 10

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και από πολλαπλή πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών ως προς την ύπαρξη ενισχύσεως (υποθέσεις T-233/11 και T-262/11) 12

Επί του πρώτου μέτρου ενισχύσεως 12

– Προκαταρκτικές παρατηρήσεις 12

– Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως πλεονεκτήματος 12

– Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά πεπλανημένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της χρησιμοποιήσεως κρατικών πόρων 25

– Επί του τρίτου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου (υπόθεση T-233/11) 29

Επί του δευτέρου μέτρου ενισχύσεως 30

– Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά εσφαλμένη εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως πλεονεκτήματος (υποθέσεις T-233/11 και T-262/11) 30

– Επί του δευτέρου σκέλους που αφορά πλάνη κατά την εκτίμηση της προϋποθέσεως της υπάρξεως στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου (υπόθεση T-233/11) 32

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 659/1999 και από παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της καλόπιστης συνεργασίας, της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (υπόθεση T-233/11) 32

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από ανεπαρκή και αντιφατική αιτιολογία και από παράβαση του άρθρου 296 ΣΛΕΕ (υπόθεση Τ-233/11) 36

Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας, κατάχρηση εξουσίας καθώς και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και παράβαση του καθήκοντος αμερόληπτης και επιμελούς εξετάσεως (υπόθεση Τ-262/11) 39

Επί των δικαστικών εξόδων 41